

Fylkeskommuner og videregående skoler

Føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring i Kunnskapsløftet

Utdanningsdirektoratet sender disse retningslinjene til skoleledere og skoleeiere for å vise hvordan dere skal føre vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring. Disse retningslinjene erstatter retningslinjene dere fikk 11.04.2011 om "Føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring i Kunnskapsløftet".

Vi starter med å vise hva som kjennetegner dokumentasjonsordningene i videregående opplæring og hvem disse gjelder for. Deretter beskriver vi hvordan vitnemål og kompetansebevis skal se ut, og angir hvilke merknader som kan stå på dokumentasjonen.

Videre tar vi for oss hva dere bør være oppmerksom på når dere skal føre opplysninger for de ulike elementer på dokumentasjonen: Fag- og programområder, karakterer/vurderingsuttrykk, eksamen og fravær. Deretter går vi gjennom regler som gjelder for noen områder/grupper: Yrkesfaglige utdanningsprogram, minoritetsspråklige og individuell opplæringsplan. Vi omtaler også hvordan dere skal føre dispensasjoner og forsøk.

Siste del av retningslinjene omhandler ulike overgangsordninger og viser til hvilke lover, forskrifter og andre dokumenter som ligger til grunn for hvordan dere skal føre vitnemål og kompetansebevis i Kunnskapsløftet.

I noen tilfeller har vi tatt med konkrete eksempler som illustrerer hvordan dere skal føre spesielle forhold. For øvrig viser vi til eksempler som er lagt ut på vår hjemmeside.

De ulike kapitlene med sidehenvisning:

- 1 Dokumentasjon i videregående opplæring 2
- 2 Oppsett av vitnemål og kompetansebevis 4
- 3 Merknader til vitnemål og kompetansebevis 8
- 4 Programområder og fag – antall og kombinasjoner 12
- 5 Karakterer og andre vurderingsuttrykk 14
- 6 Eksamen 18
- 7 Fritak fra opplæring eller vurdering med karakter 22
- 8 Fravær 25
- 9 Yrkesfaglige utdanningsprogram 26
- 10 Minoritetsspråklige 29
- 11 Individuell opplæringsplan 30
- 12 Dispensasjoner og forsøk innvilget av Utdanningsdirektoratet 32
- 13 Overgangsordninger 32
- 14 Hjemmelsgrunnlag og henvisninger 37

1 Dokumentasjon i videregående opplæring

1.1 Vitnemål

Vitnemål er dokumentasjon på et fullført og bestått videregående opplæringsløp som gir studie- og/eller yrkeskompetanse. Med yrkeskompetanse mener vi både bestått yrkeskompetanse i skole og bestått fagopplæring.

Samme vitnemål kan både gi studiekompetanse og yrkeskompetanse og/eller bestått fagopplæring.

Under omtalen av yrkesfaglige utdanningsprogram punkt 9.2 beskriver vi unntak fra kravet om bestått i inntil to fellesfag.

Vitnemålet skal vise både standpunktkarakterer og eksamenskarakterer i fag, standpunktkarakterer i orden og i adferd og fravær. Fag kan også være godkjent etter realkompetansevurdering og i bestemte tilfeller kan det være gitt fritak for opplæring/vurdering.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-42, 3-43, 3-44, 3-46, 3-47, 3-68 og 4-13.

1.2 Førstegangsvitnemål

Den som ved utløpet av normal tid har bestått videregående opplæring som gir generell studiekompetanse, kan få førstegangsvitnemål. Dette gjelder bare vitnemål for fastsatte opplæringsløp i tilbudsstrukturen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet. På vitnemål som oppfyller kravene til førstegangsvitnemål, skal dere føre VMM06 "Førstegangsvitnemål".

Forskrift til opplæringsloven § 3-43 og rundskriv Udir-01-2011 om tilbudsstrukturen (vedlegg 2).

Utvidelse av "normal tid"

Elever som benytter seg av retten i forskrift til opplæringsloven til særskilt og utsatt eksamen, kan likevel få førstegangsvitnemål. Elever som har rett til ny eksamen på grunn av at de har fått medhold i klage på bortvisning (§ 3-36 i forskriften), og elever som har rett til ny eksamen fordi eksamenen er annullert av Utdanningsdirektoratet (§ 3-37 i forskriften), kan også få førstegangsvitnemål. Elever som har rett til ny eksamen på grunn av ikke bestått eksamenskarakter (§ 3-34 i forskriften), kan ikke få førstegangsvitnemål.

Elever som er tatt inn til videregående opplæring over fire år i en kombinasjon med ordinær treårig videregående opplæring og idrettsutøving, kan få førstegangsvitnemål. Det samme gjelder elever som har fått utvidet tid som følge av: innvilget søknad om omvalg, vedtak om utvidet opplæringstid eller langvarig sykdom. Også elever som har fått utvidet tid på grunn av deltakelse i internasjonal utveksling, gjennomføring av folkehøyskole, verneplikt eller omsorgsarbeid på minst seks måneder, kan få førstegangsvitnemål.

For elever som har utvidet tid, men som likevel har rett til førstegangsvitnemål av disse grunnene, skal dere føre en av VMM07-10, VMM20- 22 eller VMM24. Det framgår av teksten i merknadene hvilken gruppe de gjelder for. Disse vitnemålsmerknadene kommer i tillegg til VMM06.

Elever som har tatt fag i videregående mens de var elever på ungdomstrinnet, kan også få førstegangsvitnemål. Dere skal føre FAM34 "Fag tatt u.tr. § 1-14" for alle fag som er gjennomført og bestått på ungdomstrinnet.

Forskrift til opplæringsloven §§ 1-14, 3-43 og rundskriv Udir-01-2011 om fag- og timefordelingen pkt. 3.1 (vedlegg 1) og tilbudsstrukturen (vedlegg 2).

1.3 Kompetansebevis

Kompetansebevis er dokumentasjon på gjennomført videregående opplæring som ikke kvalifiserer for vitnemål eller fag-/svennebrev. Alle som avslutter opplæring som det i samsvar med Kunnskapsløftet kan gis vurdering i, har rett til å få utstedt kompetansebevis når de ikke kan få vitnemål eller fag-/svennebrev*. Dette gjelder de som har

- fullført, men ikke bestått fastsatt opplæringsløp i Kunnskapsløftet
- fullført årstrinn, men ikke hele opplæringsløp i Kunnskapsløftet
- fullført ett eller flere fag eller deler av fag i videregående opplæring

*Praksiskandidater kan få fag-/svennebrev sammen med kompetansebevis dersom de ikke oppfyller kravene til vitnemål – se egen omtale av praksiskandidater.

Dere kan utstede kompetansebevis etter behov på hvert nivå i opplæringen, uavhengig av om opplæringen er fullført og/eller bestått.

Kompetansebeviset skal vise både standpunktkarakterer og eksamenskarakterer i fag, standpunktkarakterer i orden og i adferd og fravær. Kompetansebevis kan også vise halvårsvurdering etter endt årstrinn for fag som ikke er avsluttet med standpunktkarakter. Fag kan også være godkjent etter realkompetansevurdering og i bestemte tilfeller kan det være gitt fritak for opplæring/vurdering.

Forskrift til opplæringsloven §§ 1-12 og 1-13 og § 3-45.

Fullført og bestått årstrinn

Den som har fått

- vurdering i alle fag som inngår i årstrinnet og
- avlagt alle eksamener/prøver i samsvar med læreplanen og trekkordninger,

kan få dokumentasjon for "fullført" årstrinn på kompetansebeviset. For å få påført at årstrinnet er "bestått", må i tillegg alle fag og eksamener være vurdert til bestått. Også fag med halvårsvurdering må ha karakter som er bestått (2 til 6) eller stiplet linje med FAM12 (se omtale av kryssløp). Privatister må ha eksamenskarakter i alle fag som inngår i fag- og timefordelingen for årstrinnet i samsvar med ordningen for privatister, for å få fullført eller bestått årstrinn på kompetansebeviset.

Noen elever tar etter avtale med skolen, fremmedspråk fellesfag som privatist fordi språket ikke tilbys på skolen / språket tilbys bare som privatisteksamen. Disse kan få fullført eller bestått på Vg1 og eventuelt Vg2 selv om fremmedspråk mangler. I slike tilfeller fører dere på kompetansebeviset VMM33: Eleven skal etter avtale med skolen ta fremmedspråk fellesfag som privatist innen <dd.mm.åå>. Dere kan ikke benytte VMM33 på et vitnemål. Dersom eleven ikke tar faget innen dato som er angitt i vitnemålsmerkningen, oppfyller ikke eleven kravet til å få fullført og/eller bestått på Vg2 på kompetansebeviset og dere skal ikke lenger benytte VMM33 når dere skriver ut et nytt kompetansebevis.

1.4 Fag- eller svennebrev

Fylkeskommunen utsteder fag- eller svennebrev som dokumentasjon for bestått fag- eller svenneprøve. Før dere kan utstede fag- eller svennebrev, må normalt alle relevante fag og eksamener være bestått. Under omtalen av yrkesfaglige utdanningsprogram punkt 9.2 beskriver vi unntak fra kravet om bestått i inntil to fellesfag (samme unntak som gjelder for vitnemål).

Forskrift til opplæringsloven § 3-67.

1.5 Hvem kan få hvilken type dokumentasjon

Hvilken type dokumentasjon som dere kan utstede, avhenger også av hvilken status personen har i videregående opplæring:

Type dokumentasjon	Status i videregående opplæring					
	Elev	Privatist	Lærling	Lære-kandidat	Voksen deltaker	Praksis-kandidat
Vitnemål	x	x	X		x	(x)*
Fag-/svennebrev			X		x	x
Kompetansebevis	x	x	X	x	x	x

* Praksiskandidater kan bare få vitnemål dersom kandidaten kan dokumentere fellesfagene som kreves for yrkesfag, jf. forskriften § 3-42.

1.6 Ansvar for utstedelse av vitnemål og kompetansebevis

Vitnemål /kompetansebevis for

- elever utstedes av skolen¹
- privatister utstedes av skolen/fylkeskommunen²
- lærlinger og lærekandidater utstedes av fylkeskommunen
- voksne og praksiskandidater utstedes av fylkeskommunen

¹ Nytt vitnemål skal skrives ut av den skolen som skrev ut det opprinnelige vitnemålet.

² For en privatist som tidligere har fått vitnemål som elev, skal skolen som skrev ut det opprinnelige vitnemålet, også skrive ut nye vitnemål for privatisten.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-42, 3-45, 3-68, 4-34 og 4-36.

2 Oppsett av vitnemål og kompetansebevis

2.1 Blankett og skrifttype

Til vitnemål og kompetansebevis skal dere bare bruke blankett for Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Blanketten er fastsatt av Utdanningsdirektoratet og kan bestilles fra www.udir.no/bestilling på bokmål, nynorsk, samiske språk og engelsk. Hvis ikke all tekst får plass på én blankett, fører dere resterende tekst på en ny blankett. Til føringen av vitnemål og kompetansebevis skal dere bruke skrifttype Times New Roman skriftstørrelse 11 dersom ikke annet er angitt.

2.2 Identitetsopplysninger

Øverst på dokumentasjonen fører dere identitetsopplysningene med ledetekst og med fet type:

- Navn: <elevens/privatistens/lærlingens navn>
- Fødselsnummer: <11-sifrete fødselsnummer>

2.3 Opplysning om gjennomført og bestått opplæring

Under identitetsopplysningene skal følgende stå:

Innledning til programområder/utdanningsprogram

- På vitnemål fører dere teksten: "har i <åååå> bestått". Dere fører det året det siste faget eller eksamen på vitnemålet ble gjennomført, jf. rubrikken år som fylles ut for

hver fagkode på vitnemålet. I vitnemål som dokumenterer bestått fagopplæring, skal dere føre det året som dere har skrevet i VMM31.

- På kompetansebevis fører dere teksten: "har gjennomført opplæring som omfatter"

Programområder og utdanningsprogram

- Dere fører for hvert årstrinn opplysninger om: Kode for programområdet, navn på programområdet og navn på utdanningsprogrammet som programområdet tilhører.
- Rekkefølgen skal være: Vg1, Vg2, Vg3 og ev. et fjerde år.
- Hvert programområde fører dere på egen linje på blanketten fra høyre mot venstre slik at hver av opplysningene kommer rett under hverandre.
- For Vg1 vil navn på programområde og utdanningsprogram i de fleste tilfeller være det samme. For påbygging til generell studiekompetanse fører dere ikke navn på utdanningsprogram.

Bare for vitnemål: Oppnådd sluttkompetanse

På vitnemålet rett under oversikt over programområde/utdanningsprogram fører dere opplysninger om sluttkompetanse:

- "og har oppnådd generell studiekompetanse"
- "og har oppnådd yrkeskompetanse"
- "og har bestått fagopplæring".

Dersom vitnemålet gir grunnlag for to av disse sluttkompetansene, fører dere begge.

Bare for kompetansebevis: Bestått årstrinn

- På kompetansebevis fører dere om årstrinnet er "fullført" eller "bestått" til høyre på linjen for det aktuelle årstrinnet. Dersom årstrinnet verken er fullført eller bestått, skal dere ikke føre noe (står tomt).

Vi gjør spesielt oppmerksom på:

- Føring av grunnkurs og VKI fra Reform 94, som er fullført og bestått før 01.08.2010, er omtalt under overgangsordninger.
- Det kan føres inntil fire linjer med utdanningsprogram/programområder på et vitnemål eller kompetansebevis.
- Fullført særlop vil bare ha to programområdekoder/-linjer.

2.4 Ledetekst for føring av fag

Over det første faget det gis vurdering i, fører dere en overskrift mellom stiplede linjer med ledetekst om omfang, kode, fag, standpunktkarakter, eksamenskarakter, eksamensform, år og merknader. Ledeteksten skal ha fet type og dere kan bruke skriftstørrelse 10. Av plasshensyn kan dere splitte ordene i de tre lengste ledetekstene på to linjer. Eksamensform kan også forkortes til "Eks. form".

2.5 Rekkefølge for føring av fag og fagtyper

Som overskrifter til føring av fag, fører dere fagtype i følgende rekkefølge

- fellesfag
- felles programfag
- valgfrie programfag
- uspesifiserte programfag
- prosjekt til fordypning
- individuell opplæringsplan (benyttes bare på kompetansebevis)

Fagene fører dere etter hvilken fagtype de tilhører og ordnet etter alfanumerisk fagkode.

2.6 Opplysning om hvert fag i henhold til ledetekstene

Fagene fører dere med følgende opplysninger (jf. ledetekstene):

- Omfang
 - Fellesfag fører dere med akkumulert årstimetall i 60-minutters enheter.
 - Programfag fører dere med årstimetall i 60-minutters enheter for hvert nivå som avsluttes med standpunktkarakter.
 - I fag som kan ha flere koder på vitnemålet (f.eks. skriftlig og muntlig vurdering i faget), er timetallet i faget knyttet til en av kodene.
 - I rubrikker for fagkoder uten omfang, fører dere to tankestreker.

- Fagkode og fagnavn
 - Dere fører fagkode og navn på fagene.
 - Dere kan bare føre godkjente fagkoder og fagnavn i Utdanningsdirektoratets læreplandatabase på vitnemål/kompetansebevis fra Kunnskapsløftet.

- Standpunkt- og eksamenskarakter
 - Vurderingen i faget fører dere med standpunkt- og/eller eksamenskarakter med tall og med bokstaver.
 - Dere fører en stiplet linje i ubrukte rubrikker.

- Eksamensform
 - Dere fyller bare ut eksamensform dersom vurdering for eksamen er aktuelt. Ellers skal rubrikken stå tom.

- År
 - Rubrikken angir kalenderåret, og om det er i vårhalvåret (V) eller høsthalvåret (H) karakteren er oppnådd (V<åå>/H<åå>). Deltatt og bestått/bestått meget godt er i denne sammenheng å anse som karakterer.
 - Dersom dere gir fritak for opplæring på grunn av tilsvarende eller likeverdig opplæring eller fag, fører dere det året den tilsvarende eller likeverdige opplæringen eller faget ble fullført.
 - Dersom dere skal føre fritak av andre grunner eller andre opplysninger istedenfor karakter (f.eks. IV, IM eller stiplet linje), fører dere det året opplæringen etter tilbudsstrukturen naturlig ville være avsluttet eller det året fritaket ble fastsatt. Se nærmere opplysninger under det enkelte punkt.

- Merknader
 - Dere kan bare føre fagmerknader (FAM) som er godkjent av Utdanningsdirektoratet.
 - Dere skal føre innholdet i merknaden, ikke koden for merknaden.

Etter siste fag som det gis vurdering i, fører dere en stiplet linje.

Rundskriv Udir-1-2011 om fag- og timefordelingen pkt. 3 (vedlegg 1).

2.7 Opplysninger om sum omfang, orden og adferd og fravær

Under den stiplede linjen fører dere videre

- total sum omfang for opplæringen (årstimetall i 60 minutters enheter)

- orden og adferd fra siste opplæringsåret i skole. Dere fører stiplet linje i ubrukte rubrikker. For fagopplæring som avsluttes med opplæring i bedrift, fører dere standpunkt karakter i orden og adferd for det siste året med opplæring i skole. Voksne skal ikke ha karakter i orden og adferd.
- fravær spesifisert for hvert år.
 - For opplæringsløp som iht. Læreplanverket for Kunnskapsløftet normalt strekker seg utover tre år, fører dere fravær også fjerde år.
 - Dersom det er flere programområder på samme nivå, fører dere fravær samlet for nivået.
 - For elever som har vedtak om et 4. og/eller 5. år, fører dere fravær på hvert år selv om de har samme programområdet flere år.
 - Dere fører stiplet linje i ubrukte rubrikker for fravær.
 - Dere fører ikke fravær for opplæring i bedrift.
 - Dere fører ikke fravær for voksne.

2.8 Vitnemålsmerknader og underskrift

Under fravær fører dere:

- Til venstre på blanketten fører dere eventuelle vitnemålsmerknader.
- Nede i høyre hjørne på blanketten fører dere sted, dato, skole eller fylkeskommune og underskrift av to personer, hvorav en må være rektor eller den rektor gir myndighet når skolen skriver ut dokumentasjonen. Når fylkeskommunen skriver ut dokumentasjonen, velger fylkeskommunen hvem som underskriver.

Sted, dato, skole og to underskrifter skal alltid komme samme sted på blanketten.

Stempel

- Vitnemålet/kompetansebeviset skal dere stemple med skolens eller fylkeskommunens stempel, som plasseres under eventuelle vitnemålsmerknader.

Vitnemål-/kompetansebevisnummer

Nederst til venstre på dokumentasjonen:

- For vitnemål fører dere et 17-sifret vitnemålsnummer som består av følgende: <V>, <skolens el fylkeskommunens organisasjonsnummer>, <åååå> og <løpenummer 4 siffer>.
- For kompetansebevis fører dere et 17-sifret kompetansebevisnummer som består av følgende: <K>, <skolens el fylkeskommunens organisasjonsnummer>, <åååå> og <løpenummer 4 siffer>.
- Vitnemåls-/kompetansebevisnummeret skrives sammenhengende uten mellomrom. Løpenummeret genereres fortløpende og enhver endring av et vitnemål/kompetansebevis eller ny utstedelse krever et nytt nummer. Det gjelder også duplikat. Skriftstørrelse skal være 9.
- Godkjente norske skoler i utlandet som ikke har norsk organisasjonsnummer, skal bruke utenlandsk nummer selv om antall siffer da kan bli forskjellig.

På vitnemålblankettens bakside er det trykt opplysninger om vitnemålet.

2.9 Vitnemål og kompetansebevis over to sider

Hvis det ikke er plass til å føre alle fag på én side, fører dere dokumentasjonen over to sider på to blanketter.

Under siste fag på side 1 skal det være en stiplet linje. På side 1 fører dere sted, dato, skole og det underskrives på vanlig måte av to personer. Dere stempler dokumentasjonen med skolens eller fylkeskommunens stempel. Nederst til høyre under underskriftene fører dere: "Side 1 av 2". Vitnemålsnummer/kompetansebevisnummer fører dere på alle sider i dokumentasjon og vedlegg.

Side 2 i dokumentasjonen begynner med

- elevens/privatistens navn og fødselsnummer
- tekst: forts. fra side 1
- en overskrift mellom stiplede linjer med ledetekst om omfang, kode, fag, standpunktkarakter, eksamenskarakter, eksamensform, år og fagmerknader

Deretter fortsetter fagene det er gitt vurdering i.

Etter siste fag som det er gitt vurdering i, fører dere en stiplet linje. Under denne linjen fører dere avslutningen av vitnemålet/kompetansebeviset. Dette gjør dere på samme måte som for dokumentasjon på én side, dvs. dere fører sum omfang, orden og adferd og fravær. Vitnemålsmerknader fører dere bare på side 2. På side to skal det også stå sted, dato, underskrifter, vitnemål-/kompetansebevisnummer og dere skal påføre skolens eller fylkeskommunens stempel.

"Side 2 av 2" fører dere nederst til høyre under underskrifter.

2.10 Vedlegg til vitnemål og kompetansebevis

Vedlegg til vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring er et dokument som gir opplysninger om forhold knyttet til opplæringen. Dette er forhold som går ut over opplysningene som ligger i karakterer og fag- eller vitnemålsmerknad.

I retningslinjene beskriver vi når dere skal føre vedlegg. Dere skal ikke føre vedlegg i andre tilfeller. Det skal framgå av fag- eller vitnemålsmerknaden at vitnemålet/kompetansebeviset har vedlegg. Vedlegg skal merkes med samme identifikasjonsopplysninger som vitnemålet/kompetansebeviset, det vil si: Navn, fødselsnummer og vitnemål-/kompetansebevisnummer. Vedlegg skal ha skolens eller fylkeskommunens stempel og dere skal påføre de samme underskrifter som på vitnemålet/kompetansebeviset.

Når innholdet i vedlegget er ført av skolen/fylkeskommunen, skal dere bruke ordinær blankett for vitnemål/kompetansebevis dersom vi ikke har angitt noe annet. Dersom vedlegget er utstedt av en annen instans, må skolen/fylkeskommunen føre de nødvendige identifikasjonsopplysninger som mangler og påføre skolens eller fylkeskommunens stempel og underskrifter, ev på baksiden av vedlegget.

3 Merknader til vitnemål og kompetansebevis

En fagmerknad er en merknad som har en eller flere av følgende funksjoner

- gir opplysninger om faget som ikke går fram av karakterer eller eksamensform
- utdyper opplysninger om karakterer og/eller eksamensform
- henviser til vedlegg som gir slike opplysninger

En vitnemålsmerknad er en merknad som har en eller flere av følgende funksjoner

- gir opplysninger som gjelder opplæringen generelt eller som gjelder hele vitnemålet/kompetansebeviset
- henviser til vedlegg som gir slike opplysninger
- utdyper en fagmerknad

Dere kan bare føre fag- og vitnemålsmerknader som er gitt av Utdanningsdirektoratet.

Det er bare plass til én fagmerknad pr fag/fagkode. Dersom dere iht. retningslinjene skal føre flere fagmerknader på samme fag/fagkode, fører dere den fagmerknaden som har betydning for poengberegning ved inntak til neste årstrinn eller høyere utdanning. For øvrig fører dere den fagmerknaden dere mener gir den viktigste informasjon til mottakere/lesere av dokumentet. I tillegg fører dere VMM23 "Se vedlegg". I vedlegget opplyser dere om innholdet i den fagmerknaden som dere ikke fikk ført, og hvilket fag og fagkode dette gjelder.

3.1 Fagmerknader

Kode	Merknadstekst	Bruksområde	Gjelder for	
			Vitne- mål	Komp. bevis
FAM01	<i>Fritatt fra opplæring</i>	Brukes for de som er fritatt fra opplæring i et fag.	x	x
FAM02	<i>Fritatt fra vurd. med kar.</i>	Brukes for de som er fritatt fra vurdering med karakter i et fag.	x	x
FAM03	<i>Jf. vedlegg</i>	Brukes for de som har et vedlegg til vitnemålet knyttet til et spesielt fag. Dere kan ved behov erstatte denne med VMM23.	x	x
FAM04	<i>Eksamen annullert</i>	Brukes for de som har fått eksamen annullert.	x	x
FAM05	<i>Individuell opplæringsplan</i>	Brukes når en elev har en individuell opplæringsplan med avvik fra ordinær læreplan i faget, slik at det ikke er grunnlag for vurdering med karakter (IV i standpunkt-karakterrubrikk).		x
FAM12	<i>Karakter føres ikke</i>	Brukes for elever som har avsluttet et fag i samsvar med tilbudsstrukturen, men læreplanen angir ikke at det kan settes standpunkt-karakter.	x	x
FAM13	<i>Fag R94 <FAGKODE></i>	Brukes for de som har fått godkjent et fag fra Reform 94 som tilsvarende et fag i Kunnskapsløftet.	x	x
FAM14	<i>Gjelder teoretisk del</i>	Brukes for de som etter vedtak bare har karakter i teoretisk del av kroppsøving-faget.	x	x
FAM15	<i>Bestått fag utland</i>	Brukes for de som får fritak i et bestemt fag etter ordning med å ta Vg1 eller Vg2 i utlandet.	x	x
FAM16	<i>Bestått fag <åååå></i>	Brukes for de som har fått godkjent et fag fra ordninger før R94 som tilsvarende et fag i Kunnskapsløftet.	x	x
FAM17	<i>Bestått fag høyere nivå</i>	Brukes for privatister som har fått fritak for dette nivået i faget fordi de har bestått høyere nivå i faget.	x	x
FAM18	<i>Realkompetansevurdert</i>	Brukes for de som er blitt	x	x

Kode	Merknadstekst	Bruksområde	Gjelder for	
			Vitne- mål	Komp- bevis
		realkompetansevurdert i faget.		
FAM19	<i>Utv. omf. i norsk</i>	Brukes for elever som går i tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter og som har utvidet omfang i norsk. Fagmerkningen gjelder for fagkodene NOR3001, NOR3002 og NOR3003.	x	x
FAM20	<i>Læreplan R94</i>	Brukes for elever som har tatt norsk som andrespråk etter læreplan fra R94 (skal ikke brukes for overgangsordning for skriftlig eksamen i norsk som andrespråk).	x	x
FAM21	<i>Ikke vurderingsgrunnlag</i>	Brukes for elever som ikke får standpunktkarakter på grunn av manglende grunnlag for vurdering i fag.		x
FAM24	<i>Bestått Vg1 utland</i>	Brukes for de som får fritak i et uspesifisert programfag etter å ha tatt Vg1 i utlandet. Gjelder for fagkoder UPF9xxxx.	x	x
FAM25	<i>Bestått Vg2 utland</i>	Brukes for de som får fritak i et uspesifisert programfag etter å ha tatt Vg2 i utlandet. Gjelder for fagkoder UPF9xxxx.	x	x
FAM26	<i>Utv. omf. i engelsk</i>	Brukes for elever som går i tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter og som har utvidet omfang i engelsk. Fagmerkningen gjelder for fagkodene ENG3001, ENG3002 og ENG3003.	x	x
FAM27	<i>Fagprøve</i>	Brukes for å angi at fagkoden viser resultatet for fagprøve.	x	x
FAM28	<i>Svenneprøve</i>	Brukes for å angi at fagkoden viser resultatet for svenneprøve.	x	x
FAM29	<i>Eksamen ikke avlagt</i>	Brukes for de som ikke har møtt til eksamen uten dokumentert årsak.		x
FAM30	<i>Bestått VKI ØA R94</i>	Brukes for faget geografi og historie i utdanningsprogram for studiespesialisering for de som har bedriftsøkonomi 1 fra R94.	x	x
FAM31	<i>Kompetanseprøve</i>	Brukes for lærekandidater for å angi at en fagkode gjelder avsluttende prøve for lærekandidater (i stedet for fag-/svenneprøve). Omfanget av prøven skal dere dokumentere i vedlegg til kompetansebeviset.		x
FAM32	<i>Forsøk, jf. oppl. § 1-4</i>	Brukes når Utdanningsdirektoratet har innvilget forsøk som har betydning for føringen av dokumentasjonen. Innvilgelsen skal i tillegg være vedlegg til dokumentasjonen.	x	x
FAM33	<i>Kar. gitt som halvårsvurd.</i>	Brukes på kompetansebevis for fag der læreplanen ikke angir standpunktkarakter på årstrinnet.		x
FAM34	<i>Fag tatt u.tr. § 1-14</i>	Brukes når et fag fra videregående er tatt på ungdomstrinnet.	x	x
FAM35	<i>Jf. dispensasjon</i>	Brukes når Utdanningsdirektoratet har gitt en dispensasjon som dere kan knytte til et fag. I	x	x

Kode	Merknadstekst	Bruksområde	Gjelder for	
			Vitnemål	Komp. bevis
		tillegg skal dere føre VMM17-19.		
FAM36	<i>Eksamen avlyst, jf. vedlegg</i>	Brukes når eksamen er avlyst og dere kan knytte dette til et fag. I tillegg skal dere føre VMM17-19. Årsak til avlysningen skal framgå av vedlegget.	x	x
FAM37	<i>Unntak § 3-44 forskr. oppl.</i>	Brukes for de som ikke har bestått aktuelle fellesfag, men som har fått vedtak som likevel gir mulighet til å skrive ut vitnemål som gir yrkeskompetanse/bestått fagopplæring.	x	
FAM38	<i>Jf. § 3-54 forskr. oppl.</i>	Brukes for lærlinger som får fritak fra vurdering pga opplæring i bedrift i programfag.	x	x
FAM39	Dokumentert fravær	Brukes for de som har dokumentert fravær ved eksamen.		x
FAM40	<i>Jf. oppl. § 3-5 forskr. § 3-55</i>	Brukes for praksiskandidater som får fritak fra vurdering i programfag når kandidatene også oppfyller kravene til fellesfag på vitnemålet.	x	
FAM41	<i>Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål ></i>	Brukes for elever som ikke har vurderingsgrunnlag i norsk, men følger opplæring i grunnleggende norsk eller morsmål. Fagkoden som dere skal føre inn i merknaden, angir det trinn og nivå elevene var på når kompetansebeviset ble laget. Kan både være en eller to koder; ved to fagkoder skiller dere disse med "/".		x
FAM42	<i>Gjelder < Programområde ></i>	Brukes for elever som har flere programområder på samme nivå i yrkesfaglige utdanningsprogram og derfor har prosjekt til fordypning tilknyttet to forskjellige programområder. Kan bare føres sammen med fagkoden PFO4190 og PFO4290.	x	x
FAM43	<i>Fritatt fra fag</i>	Brukes for voksne deltakere og privatister som er fritatt fra fag.	x	x

3.2 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på førstegangsvitnemål

Kode	Merknadstekst
VMM06	<i>Førstegangsvitnemål</i>
VMM07	<i>Utvidet tid som følge av deltakelse i internasjonal utveksling som medfører tap av opplæringstid i løpet av et opplæringsår. Det samme gjelder utvidet tid grunnet gjennomføring av folkehøgskole eller verneplikt eller grunnet utføring av omsorgsarbeid i minst seks måneder av opplæringsåret.</i>
VMM08	<i>Utvidet tid som følge av omvalg, jf. opplæringsloven § 3-1 fjerde ledd.</i>
VMM09	<i>Utvidet tid som følge av fravær på grunn av langvarig sykdom.</i>
VMM10	<i>Utvidet tid som følge av rett til ekstra opplæringstid etter reglene i opplæringsloven § 3-1 femte ledd.</i>
VMM20	<i>Utvidet tid som følge av rett til utsatt eksamen, jf. forskriften § 3-35.</i>
VMM21	<i>Utvidet tid som følge av rett til særskilt eksamen, jf. forskriften § 3-33.</i>
VMM22	<i>Utvidet tid som følge av rett til ny eksamen, jf. forskriften §§ 3-36 og 3-37.</i>

VMM24	<i>Opplæringsløp over fire år i kombinasjon med ordinær treårig videregående opplæring og idrettsutøving, jf. forskriften § 3-43 siste ledd.</i>
-------	--

3.3 Andre vitnemålsmerknader

Kode	Merknadstekst	Gjelder for	
		Vitnemål	Komp.bevis
VMM11	<i>Eksamen avlyst, jf. vedlagte dokumentasjon.</i>	X	x
VMM15	<i>Sum omfang, fravær, orden og atferd gjelder opplæring i skole.</i>	X	x
VMM16	<i>Årsak til fravær dokumentert i vedlegg.</i>	X	x
VMM17	<i><dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet- tekst></i>	X	x
VMM18	<i><dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet- tekst></i>	X	x
VMM19	<i><dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet- tekst></i>	X	x
VMM23	<i>Jf. vedlegg.</i>	X	x
VMM25	<i>Skriftlig eksamen i norsk hovedmål erstattes av eksamen i norsk som andrespråk NOR1049 (el NOR1045) iht. skriv fra Utdanningsdirektoratet.</i>	X	x
VMM28	<i>Den fireårige opplæringen er gjennomført i nært samarbeid mellom skole og bedrift etter modell for "tekniske allmennfag" (TAF), jf. vedlegg.</i>	X	x
VMM31	<i>Bestått fagopplæring <dd.mm.åååå></i>	X	
VMM32	<i>Det er tatt fag utover fastsatt minstekrav til timetall fra programområde <programområdekode og programområdenavn>.</i>	X	(x)

3.4 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på kompetansebevis

Kode	Merknadstekst
VMM14	<i>Opplæring i programfag inngår i lærekontrakten/opplæringskontrakten</i>
VMM26	<i>Eleven har enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1, og avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet i ett eller flere fag.</i>
VMM27	<i>Der elevens individuelle opplæringsplan ikke gir grunnlag for standpunkt karakter etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet, er dette markert med IV (ikke vurderingsgrunnlag) i standpunktkarakter rubrikken.</i>
VMM29	<i>Lærlingen/Lærekandidaten har i <åååå> gjennomført <antall> måneder av en fastsatt kontraktstid på <antall> måneder i <navn faget></i>
VMM33	<i>Eleven skal etter avtale med skolen ta fremmedspråk fellesfag som privatist innen <dd.mm.åå>.</i>

4 Programområder og fag – antall og kombinasjoner

4.1 Antall programområder på samme dokumentasjon

Alle skal få dokumentert mest mulig av sin oppnådde kompetanse i videregående opplæring på samme vitnemål/kompetansebevis. Det gjelder også når de har tatt fag og programområder utover kravet som er satt for å få vitnemål.

Av praktiske og tekniske grunner har vi satt en grense på inntil fire programområder per vitnemål/kompetansebevis.

På et kompetansebevis er det ingen begrensning på hvilke kombinasjoner dere kan føre av inntil fire programområder.

På et vitnemål kan dere bare føre de tre (eller fire) programområdene som inngår i et definert opplæringsløp i samsvar med tilbudsstrukturen i Kunnskapsløftet. Eleven kan likevel få dokumentert sin kompetanse fra andre programområder ved å få ført fag fra andre programområder på vitnemålet. Se omtale i punkt 4.2.

4.2 Fag utover minstekravet

Elever som tar fag utover fastsatte minstekrav til timetall og fagsammensetning i et programområde i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, kan velge om disse fagene skal føres på vitnemålet/kompetansebeviset. Det samme gjelder om fagene utover minstekravet er tatt som privatist. For elever, må antall eksamener iht. gjeldende bestemmelser om uttrekk til eksamen, være oppfylt.

Dersom fagene utover minstekravet tilhører et annet programområde, må dere føre VMM32: "Det er tatt fag utover fastsatt minstekrav til timetall fra programområde <programområdekode og programområdenavn>". I yrkesfagene gjelder dette ikke fag som kan inngå i prosjekt til fordypning, se egen omtale i punkt 9.4. For studieforberevende utdanningsprogram gjelder dette bare dersom dere fører programfag fra yrkesfaglige utdanningsprogram på vitnemålet. Dere kan også benytte VMM32 når et kompetansebevis viser et fullført, men ikke bestått løp i samsvar med tilbudsstrukturen.

For å få førstegangsvitnemål, kan ikke en elev erstatte et fag eleven er blitt trukket ut i til eksamen, med et annet fag. Det gjelder både fag tatt som elev og privatist. (Eleven kan i slike tilfeller erstatte karakterene i trekkfaget med en privatisteksamen i samme fag og beholde retten til førstegangsvitnemål. Vilkårene for førstegangsvitnemål må også være oppfylt.)

4.3 Førings av programområde for fag tatt etter 23/5-regelen

Elever og privatister som tar enkeltfag for å oppfylle kravene til generell studiekompetanse etter "23/5-regelen", får et kompetansebevis. I slike tilfeller fører dere programområdekode PBPBY4---- "Fag for studiekompetanse" når dokumentasjonen bare omfatter fag som ikke er knyttet til et spesifikt programområde. Dere kan i tillegg føre programfag fra utdanningsprogram for studiespesialisering når dere bruker programområdekode PBPBY4.

Forskrift om opptak til høyere utdanning § 2-1.

4.4 Fag som ikke kan føres på samme vitnemål/kompetansebevis

Lavere eller samme nivå

Dere skal bare føre fellesfag på høyeste nivå dersom ikke annet framgår av fastsatt vurderingsordning for faget.

Dere kan ikke føre programfag i et bestemt fremmedspråk (f eks Tysk nivå I) på samme eller lavere nivå enn fellesfaget i samme språk (f eks programfag Tysk nivå I kan ikke føres sammen med fellesfaget: Tysk II).

Dere kan heller ikke føre naturfag 140 timer (Vg1 studieforberevende) sammen med naturfag 84+56 timer (yrkesfag Vg1+Vg3 påbygging).

Varianter av norskfaget og samisk

Dere kan heller ikke føre to varianter av norskfaget på samme dokumentasjon, f.eks.

- ordinær norsk kan ikke føres sammen med norsk for døve og sterkt tunghørte eller norsk for samisk som førstespråk eller norsk for samisk/finsk som andrespråk
- norsk for samisk som førstespråk kan ikke føres sammen med norsk for finsk/samisk som andrespråk
- et av de samiske språkene som første- eller andrespråk kan ikke føres sammen med samme samiske språk som fremmedspråk fellesfag eller programfag. Heller ikke finsk som andrespråk kan føres sammen med finsk som fremmedspråk fellesfag eller programfag

Samiske og ordinære læreplaner

Dere kan ikke på samme dokumentasjon føre både ordinær naturfag, historie eller religion og samme fag etter samisk læreplan.

Kroppsøving

Kroppsøving som fellesfag kan dere ikke føre på dokumentasjon for utdanningsprogram for idrettsfag og musikk, dans og drama.

Matematikk

Fellesfaget teoretisk matematikk og fellesfaget praktisk matematikk kan dere ikke føre på samme dokumentasjon når disse er på samme nivå/årstrinn (dvs. ikke 1T og 1P sammen eller 2T og 2P sammen, men 1P og 2T kan stå sammen). Varianter av matematikk i yrkesfag kan ikke stå sammen med varianter i studieforbereende.

Programfagene matematikk S og matematikk R kan dere ikke føre på samme dokumentasjon. Dette gjelder uavhengig av nivå.

X-programfag

Programfag geofag X og teknologi og forskningslære X kan dere ikke føre på samme dokumentasjon som hhv. geofag 1 og teknologi og forskningslære 1.

5 Karakterer og andre vurderingsuttrykk

5.1 Karakterer i fag

Det fremgår av Læreplanverket for Kunnskapsløftet når dere skal føre standpunktkarakterer i et fag og når dere ut fra eksamensordning kan føre eksamenskarakter i faget. Når et fag etter endt årstrinn ikke har standpunktkarakter, skal dere sette halvårsvurdering med karakter i faget (gjelder bare på kompetansebevis). Halvårsvurdering har samme karaktergrader som standpunktvurdering.

De seks karaktergradene fører dere med tall og bokstaver på dokumentasjonen:

6 – seks		3 – tre
5 – fem		2 – to
4 – fire		1 – en

Karakterene 2 til 6 betyr at faget er bestått. Fag med karakteren 1 i standpunkt er bestått når eksamenskarakteren er 2 eller bedre. Det gjelder ikke dersom eksamenskarakteren er for en tverrfaglig eksamen. Vær også oppmerksom på at:

- Når et fag uttrykkes med én standpunktkarakter, men eleven kan trekkes ut i to eksamensformer, f.eks. skriftlig eller muntlig (f.eks. fransk fellesfag), er hele faget

bestått når eksamenene er bestått, uavhengig av hvilken eksamensform eleven ble trukket ut i.

- Når et fag uttrykkes med to (eller tre) standpunktkarakterer, f.eks. muntlig og skriftlig, gjelder eksamenen bare for den aktuelle standpunktkarakteren, ikke for begge. Det betyr at f.eks. eksamen i norsk skriftlig hovedmål bare har betydning for om norsk hovedmål er bestått, men den har ikke betydning for om norsk muntlig eller norsk sidemål er bestått.

Forskrift til opplæringsloven § 3-4.

5.2 Andre vurderingsformer/-uttrykk

Enkelte fag har andre uttrykk enn tallkarakterer. Dette vil gå frem av læreplanen for faget. I noen tilfeller er andre uttrykk også direkte hjemlet i forskrift til opplæringsloven. De andre uttrykkene er

- "bestått"/"ikke bestått"
- "deltatt"/"ikke deltatt"

Ved fag- og svenneprøve (og ev. kompetanseprøve) skal dere bruke følgende vurderingsuttrykk

- bestått meget godt, dere fører "BM"
- bestått, dere fører "B"
- ikke bestått, dere fører "IB"

Karakteren for fag- og svenneprøven fører dere i rubrikken for eksamenskarakter. Bestått meget godt eller bestått betyr at prøven er bestått.

I rubrikken for eksamens- og standpunktkarakter, kan dere i noen tilfeller føre vurderingen "Fritatt" – disse tilfellene har vi beskrevet i dette brevet. Føring av fritatt i videregående opplæring betyr at faget anses som bestått.

Forskrift til opplæringsloven § 3-4.

5.3 Godkjent realkompetanse

Voksne som er realkompetansevurdert, kan få vurdering "Godkjent". Godkjent betyr at faget er bestått. Godkjent realkompetanse i hele fag fører dere på vitnemål eller kompetansebevis med omfang, fagkode og fagnavn på vanlig måte. Dere fører "Godkjent" i rubrikken for eksamenskarakter og FAM18 "Realkompetansevurdert". Dere fyller ikke ut rubrikken for eksamensform (tom).

Godkjent realkompetanse i deler av fag fører dere på kompetansebevis med omfang, fagkode og fagnavn på vanlig måte. Dere fører en stiplet linje i rubrikkene for standpunkt- og eksamenskarakter med FAM03 "Jf. vedlegg". I vedlegget fører dere følgende: "Følgende deler av faget <FAGKODE><FAGNAVN> er godkjent etter realkompetansevurdering: ". Deretter gjør dere rede for de delene av faget som er vurdert og godkjent.

Når dere fører opplæring som er dokumentert ved realkompetansevurdering, skal dere i rubrikken "år" føre det året vurderingen ble foretatt.

Forskrift til opplæringsloven § 4-13.

5.4 Ikke grunnlag for vurdering i fag

Stort fravær eller andre særlige grunner kan føre til at læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag for å vurdere kompetansen i et fag. I slike tilfeller fører dere "IV" (ikke vurderingsgrunnlag) i rubrikken for standpunktkarakter. I merknadsrubrikken fører dere "FAM21" Ikke vurderingsgrunnlag". I rubrikken "år" fører dere det året opplæring i faget skulle vært fullført. Ikke vurderingsgrunnlag (IV) er også omtalt i pkt. 11.

Forskrift til opplæringsloven § 3-3.

5.5 Når faget ikke er bestått

Karakteren 1 til eksamen betyr at faget ikke er bestått. Karakteren 1 i standpunktkarakter betyr vanligvis at et fag ikke er bestått, men det gjøres unntak i forhold til bestått eksamenskarakter i de tilfeller som vi har beskrevet under "karakterer for fag". "Ikke bestått", "ikke deltatt", "IV" (ikke vurderingsgrunnlag), "IM" (ikke møtt) og "ikke godkjent" i karakterrubrikkene betyr også at faget ikke er bestått.

Vurderingsuttrykkene som angir at faget ikke er bestått, vil i utgangspunktet ikke bli ført på et vitnemål. Det gjelder når faget inngår i grunnlaget for bestått studie- eller yrkeskompetanse / bestått fagopplæring. Slike vurderingsuttrykk vil derfor ordinært bare framkomme på et kompetansebevis. Vi viser for øvrig til unntak som kan gjøres fra kravet til bestått for vitnemål innen yrkesfag.

5.6 Karakter i orden og i adferd

Dere skal føre karakterer i orden og i adferd dersom minst ett av fagene er tatt som elev. Dette gjelder også elever som tar opplæring i lærefag i skole istedenfor i bedrift og det gjelder lærlinger som tar ett eller flere fag som elev i skole.

På vitnemålet skal dere føre standpunktkarakter i orden og i adferd for det siste årstrinnet eleven hadde elevstatus i minst ett fag. På kompetansebeviset fører dere karakter for siste årstrinn som var gjennomført som elev, enten dette vil bli standpunktkarakteren eller vedkommende vil fortsette som elev. Når dere skriver ut kompetansebeviset, vil det i noen tilfeller ikke være avklart om eleven skal ut i løp uten opplæring i skole. Dere må da sette standpunktkarakter i orden og adferd så snart det er avklart om eleven avslutter opplæring i skole.

Dere fører karakterer i orden og i adferd som

- "God"
- "Nokså god"
- "Lite god"

Forskrift til opplæringsloven § 3-6.

5.7 Nivå for føring av karakter

Føring på vitnemål

Læreplanen angir på hvilke nivå dere skal sette standpunktkarakter. I fellesfag fører dere i de fleste tilfeller standpunktkarakterer for elever og eksamenskarakterer for elever og privatister på høyeste nivå i faget i det utdanningsløpet eleven går i. I noen fag bestemmer læreplanen at dere skal føre flere nivåer i et fellesfag.

For elever fører dere programfag med standpunktkarakterer og eventuelle eksamenskarakterer på alle nivåer som er gitt i læreplanen.

Dere skal bruke FAM12 "Karakter føres ikke" når faget i henhold til læreplanen ikke har sluttvurdering på årstrinnet, men faget likevel er avsluttet i samsvar med et godkjent opplæringsløp eller en godkjent opplæringsordning (se omtale av kryssløp).

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-18 og 3-46.

Føring av standpunktkarakter og halvårsvurdering på kompetansebevis

Kompetansebeviset skal vise hvilke standpunkt- og eksamenskarakterer som er oppnådd. Kompetansebevis kan dere utstede etter behov på hvert nivå i opplæringen.

Dersom faget ikke skal avsluttes med standpunktkarakter når dere utsteder kompetansebeviset, skal dere føre halvårsvurdering med karakter. Dere fører halvårsvurdering som eleven får ved avslutning av årstrinnet. Dere skal da føre FAM33 "Kar. gitt som halvårsvurd."

I noen tilfeller vil det når dere utsteder kompetansebeviset, bli gitt halvårsvurdering før det er avklart om eleven skal gå videre i kryssløp/særløp eller gå ut i opplæring i bedrift. Dere må da sette standpunktkarakter i faget så snart det er avklart at eleven skal videre i kryssløp/særløp eller gå ut i opplæring i bedrift og faget av den grunn er avsluttet. Dere skal også for noen fag i stedet sette FAM12 "Karakter føres ikke".

Forskrift til opplæringsloven § 3-45 annet ledd.

5.8 Høyeste nivå for privatister

I Læreplanverket for Kunnskapsløftet er det for enkelte fag fastsatt at privatister kan ta eksamen på høyere nivå og få godskrevet faget på lavere nivå. Dette kan gjelde både godskrivning av fellesfag og programfag eller kombinasjon av disse på lavere nivå (se læreplan for fremmedspråk programfag). I disse fagene skal dere bare føre eksamenskarakterer på høyeste nivå.

Privatister kan ikke velge at karakterer på lavere nivåer skal bli stående på dokumentasjonen (enten det er programfag eller fellesfag), hvis de avlegger eksamen på høyere nivå, såfremt de ønsker å få ført på den nye eksamenskarakteren på dokumentasjonen. Det gjelder både når fagene på lavere nivå er tatt som elev og når de er tatt som privatist.

I rubrikken for eksamenskarakter for fag på lavere nivå fører dere i slike tilfeller "Fritatt". I tillegg fører dere FAM17 "Bestått fag høyere nivå". Rubrikken eksamensform skal stå tom. Dette gjelder uavhengig av om de har hatt eksamen på nivået tidligere eller ikke.

I rubrikken år fører dere på alle nivå, enten faget er tatt tidligere eller ikke, det året høyeste nivå ble avlagt.

Eksempel (personen var elev på fellesfag nivå I, tar privatisteksamen programfag nivå III i samme språk og godskrives programfag nivå II mens fellesfag nivå I "mister" standpunktkarakter og får fritatt i rubrikken for eksamenskarakter og får ført samme år som høyeste nivå ble avlagt):

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
		Fellesfag					
225	FSP5020	Fransk I	-----	Fritatt		V12	Bestått fag høyere nivå
		Valgfrie programfag					

140	PSP5015	Fransk nivå II	-----	Fritatt		V12	Bestått fag høyere nivå
--	PSP5016	Fransk nivå II, muntlig	-----	Fritatt		V12	Bestått fag høyere nivå
140	PSP5017	Fransk nivå III	-----	4-fire	S	V12	
--	PSP5018	Fransk nivå III, muntlig	-----	5-fem	M	V12	

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-10 og 3-46. Se også merknad til forskrift til opplæringsloven § 3-46 femte ledd i rundskriv Udir-1-2010.

6 Eksamen

6.1 Eksamensform

Dere fører eksamensformen på vitnemålet/kompetansebeviset i fag eleven/privatisten har avlagt eksamen. Dersom det ikke er ført eksamenskarakter fordi eksamen ble avlyst, annullert, eleven møtte ikke, ble tatt for fusk eller ble bortvist, skal dere likevel føre eksamensform. Se unntak fra dette som gjelder streiken i 2010 og 2008 i punkt 6.7. I rubrikken år fører dere i alle disse tilfellene det året eksamenen skulle vært avlagt.

Dere kan føre følgende eksamensformer:

Eksamensform	Føres på dokumentasjon som:
Skriftlig eksamen	S
Muntlig eksamen	M
Muntlig-praktisk eksamen*	MP
Praktisk eksamen	P

* Privatisteksamen i naturfag (skriftlig og muntlig-praktisk eksamen med en felles karakter) føres på dokumentasjon med eksamensform MP.

Kodeverket for Læreplanverket for Kunnskapsløftet viser hvilken eksamensform som kan føres for de ulike fagkodene. Dere skal ikke føre andre former enn dette. Dersom en elev har særskilt tilrettelagt eksamen med en annen eksamensform, så skal dere på dokumentasjonen føre den eksamensformen som følger av læreplanen for faget. Dere skal heller ikke føre noen merknad på dokumentasjonen om at eksamensformen var en annen.

Dere skal ikke føre noe i rubrikken for eksamensform når dere fører vurderingen av fag-/svenneprøve. Dere skal i stedet føre FAM27 "Fagprøve", FAM28 "Svenneprøve" eller FAM31 "Kompetanseprøve" (FAM31 bare på kompetansebevis).

Forskrift til opplæringsloven § 3-30. Fag- og læreplaner på udir.no: <http://www.udir.no/grep>

6.2 Annullering av eksamen eller karakter til eksamen

Annullering av eksamen av Utdanningsdirektoratet

Når eksamen i et fag er annullert av Utdanningsdirektoratet på grunn av formelle feil, eller av en annen årsak ikke er avvirket i samsvar med reglene (eks. streik, sykdom hos sensor), skal dere føre "Fritatt" i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM04 "Eksamen annullert". Dette gjelder bare dersom Utdanningsdirektoratet har gitt dispensasjonsvedtak for kravene til vitnemål og dispensasjonen er nødvendig for at

eleven/privatisten skal kunne få vitnemål. Dere skal i slike tilfeller føre vitnemålsmerknad om dispensasjonsvedtaket (VMM 17-19) og vedtaket skal legges ved vitnemålet. Dersom eksamen er annullert av Utdanningsdirektoratet og vi ikke har gitt dispensasjon, skal dere føre stiplede linje i rubrikken for eksamenskarakter og FAM04. Eleven/privatisten vil i slike tilfeller ha rett til ny eksamen.

Eksempel – (Utdanningsdirektoratet har gitt dispensasjon):

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
	Fellesfag						
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	5 fem	Fritatt	S	V12	Eksamen annullert

Vitnemålsmerknad: VMM17-19 Dispensasjonsvedtak (se brev fra Utdanningsdirektoratet) og ev. VMM23: Se vedlegg

Vedlegg: Brev fra Utdanningsdirektoratet (Dispensasjonsvedtaket)

Forskrift til opplæringsloven § 3-37 første ledd.

Annulering av karakter til eksamen etter klage

Når fylkestinget eller den de gir myndighet har annullert karakter til muntlig eksamen etter klage, skal dere føre "Fritatt" i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM04 "Eksamen annullert". Dette gjelder også når instansen har annullert andre ikke-skriftlige eksamener som ikke har dokumentasjon som kan vurderes av en klagenemnd.

I slike tilfeller er det ikke nødvendig å søke Utdanningsdirektoratet om dispensasjon for kravene til vitnemål. "Fritatt" i dette tilfelle indikerer at eksamen i faget skal regnes som avholdt. Dette gjelder både i forhold til obligatoriske eksamener slik det står i læreplanen eller i forhold til krav for å oppfylle antall eksamener etter gjeldende retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet. VMM17-19 er ikke aktuell i slike tilfeller.

Dersom eleven velger å gå opp til ny eksamen, som eleven har rett til etter § 5-10, fører dere eksamenskarakteren istedenfor "Fritatt" og dere fjerner fagmerknaden når dere skriver ut ny dokumentasjon.

Eksempel: (Fylkestinget eller den de gir myndighet) har annullert karakter til muntlig eksamen

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
	Fellesfag						
393	NOR1213	Norsk, muntlig	5 fem	Fritatt	M	V12	Eksamen annullert

NB! Ingen vitnemålsmerknad og ikke vedlegg

Forskrift til opplæringsloven §§ 5-10 og 5-11.

6.3 Elever som ikke møter til eksamen

For elever som ikke møter til eksamen, samme hva grunnen er, skal dere føre "IM" (ikke møtt) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. Dere fører FAM29 "Eksamen ikke avlagt" for elever som ikke har dokumentert fravær. For elever som har

dokumentert fravær, fører dere FAM39 "Dok. fravær jf. § 3-35". Dere fører på samme måte for elever som bli syke under eksamen og avbryter.

Eksempel:

Elever som ikke har dokumentert fravær:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
393	NOR1213	Norsk, muntlig	5 fem	IM	M	V12	Eksamen ikke avlagt

Elever som har dokumentert fravær:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
393	NOR1213	Norsk, muntlig	5 fem	IM	M	V12	Dok. fravær jf. § 3-35

Forskrift til opplæringsloven § 3-35.

6.4 Bortvisning fra eksamen

Dersom en elev/privatist blir bortvist fra eksamen på grunn av at eleven forstyrrer eller hindrer gjennomføringen av eksamen, blir eksamen regnet som ikke gjennomført. Dere fører "IV" (ikke vurderingsgrunnlag) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. I merknadsrubrikken skal det stå FAM29 "Eksamen ikke avlagt".

Eksempel:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
140	ENG1002	Engelsk	4 fire	IV	M	V12	Eksamen ikke avlagt

Forskrift til opplæringsloven § 3-36.

6.5 Annullering på grunn av fusk

Dersom en elev/privatist blir tatt i fusk eller forsøk på fusk, skal eksamen annulleres. Dere fører IV (ikke vurderingsgrunnlag) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. For elever vil standpunktkarakteren i faget falle bort og dere fører stiplet linje i rubrikken for standpunktkarakter. I merknadsrubrikken skal det stå FAM04 "Eksamen annullert". Dersom fagkode for eksamen og standpunkt er forskjellig, skal dere føre denne fagmerkningen for begge fagkodene. Privatister vil få annullert eksamen i begge fagkoder dersom det er et fag med to eksamener for privatister, men med bare en standpunktkarakter for elever (jf. punkt 6.8). Dere skal føre eksamensordning for faget på vanlig måte. I rubrikken år fører dere halvåret eksamenen ble annullert.

Eksempel: Elev som er trukket ut til og har fusket ved muntlig eksamen i engelsk Vg1 studiespesialisering:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
140	ENG1002	Engelsk	-----	-----		V12	Eksamen annullert
	ENG1102	Engelsk muntlig	-----	IV	M	V12	Eksamen annullert

Forskrift til opplæringsloven § 3-37 fjerde ledd.

6.6 Avlyst eksamen

Eksamen kan bare avlyses som følge av force majeure. Force majeure er en hendelse utenfor skolens, skoleeierens og elevens kontroll som ikke kan forutses, og som det ikke kan forventes at skolen, skoleeier eller eleven overvinner eller avverger virkningene av. Eksempler på force majeure er streik, naturkatastrofer eller sykdom hos sensor kort tid før eksamen.

Dersom en elev får avlyst eksamen, fører dere en stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM36 "Eksamen avlyst, jf. vedlegg". Årsaken til at eksamen ikke er avholdt, legger dere med i et vedlegg til vitnemålet/kompetansebeviset. I enkelte tilfeller er det nødvendig med et dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet. Det vil være aktuelt når dette er en obligatorisk eksamen eller nødvendig for å oppfylle krav til antall eksamener. Dispensasjonsvedtaket fører dere med VMM17-19. (Dersom årsaken til avlysningen går tydelig fram av dispensasjonsvedtaket, trenger dere ikke legge ved et eget vedlegg som forklarer årsaken.)

I de tilfeller der en eksamen ikke er nødvendig for at eleven får vitnemål, skal dere ikke synliggjøre på vitnemålet/kompetansebeviset at eksamenen ble avlyst. Privatister vil ved en avlyst eksamen, ha rett til ny eksamen.

Eksempel: Elev som har fått avlyst skriftlig eksamen i engelsk og som har fått dispensasjon fra Utdanningsdirektoratet:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
140	ENG1002	Engelsk	4 fire	-----	S	V12	Eksamen avlyst, jf vedlegg
Vitnemålsmerknad: VMM17-19 Dispensasjonsvedtak gitt av Utdanningsdirektoratet.							
Vedlegg 1: Årsak til at eksamen ikke er avholdt oppgis (kan utelates dersom årsaken til avlysningen går fram av vedlegg 2)							
Vedlegg 2: Brev fra Utdanningsdirektoratet med dispensasjonsvedtaket							

6.7 Generell dispensasjon ved streiken i 2008 og 2010

Ved streiken i 2010 og 2008 ble det gitt en generell dispensasjon. I slike tilfeller skal dere ikke føre dispensasjonsvedtak med VMM17-19. I de fagene der eksamen ble berørt av streiken, fører dere stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter, eksamensform skal være

tom og dere skal ikke føre FAM36. Dette gjelder også når det er en obligatorisk eksamen. Dere skal føre VMM11 "Eksamen avlyst, jf. vedlagte dokumentasjon". I vedlegget til vitnemålet eller kompetansebeviset må dere informere om årsaken til at eksamen ble avlyst og vise til § 23-3 i forskrift til opplæringsloven for streiken 2010 og § 23-2 for streiken i 2008. Vi viser til Utdanningsdirektoratets brev datert 21.06.2010.

Eksempel: Elev som ikke har tatt obligatorisk eksamen i norsk skriftlig på grunn av streik i 2010

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
393	Fellesfag NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	5 fem	-----		V10	

Vitnemålsmerknad: VMM11

Vedlegg: Informere om årsaken til at eksamen ble avlyst og vise til § 23-3 i forskrift til opplæringsloven for streiken 2010 og § 23-2 for streiken i 2008 – i tillegg legges forskriftsbestemmelsen med, jf. brev fra Utdanningsdirektoratet 21.6.2010

Forskrift til opplæringsloven §§ 23-2 og 23-3. Brev fra Utdanningsdirektoratet om streik 2010:
<http://www.udir.no/Regelverk/Tolkning-av-regelverket/Vitnemal/Foring-av-vitnemal-for-elever-som-ble-berort-av-streiken-varen-2010/>

6.8 Fag med flere eksamensformer

Når elever skal ha to standpunktkarakterer i et fag (samme kompetansemål) – f.eks. muntlig og skriftlig - kan privatister ta eksamen i hver del uavhengig av hverandre. Privatist som bare tar én eksamen (f.eks. skriftlig), beholder ev. standpunktkarakteren og/eller en ev. eksamenskarakter i den andre delen (f.eks. muntlig).

Når elever bare skal ha én standpunktkarakter i et fag, men faget for privatister har to eksamensformer (f. eks. skriftlig og muntlig), kan ikke privatister forbedre bare én av eksamenene uavhengig av den andre. De må gå opp til begge eksamenene. Det er ikke et krav om at vurderingen må være gitt ved samme eksamen. Når eksamenene er avlagt kan privatisten velge å forbedre den ene eksamenen uavhengig av den andre.

7 Fritak fra opplæring eller vurdering med karakter

7.1 Generelt om fritak for elever

Rektor kan etter søknad innvilge fritak fra opplæring i fag som inngår i fagfordelingen, dersom eleven tidligere har bestått det samme faget eller har bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i faget (uavhengig av tid og sted). Dere fører i slike tilfeller "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter og dere fører FAM01 "Fritatt fra opplæring". Dere fyller ikke ut eksamensformen (tom). Vi viser til omtalen av overgangsordninger i pkt. 13 der det framgår i hvilke tilfeller dere kan føre faget med karakter istedenfor "Fritatt". Vi viser også til omtale av kryssløp og omvalg i punkt 9.3.

Forskrift til opplæringsloven § 1-12.

7.2 Fritak fra opplæring i skriftlig sidemål

Noen elever har fått innvilget fritak fra opplæring i skriftlig sidemål. For elever som følger læreplan i norsk der de i utgangspunktet skal ha skriftlig sidemål, fører dere sidemål med fagkode og navn og fører "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter. I rubrikken år fører dere det året faget naturlig skulle vært avsluttet. I tillegg fører dere i merknadsrubrikken

FAM01 "Fritatt fra opplæring". For elever som følger læreplan i norskfaget der det framgår at de ikke skal ha opplæring i sidemål, skal dere ikke føre sidemål på vitnemålet/kompetansebeviset (f. eks. norsk for elever med samisk som førstespråk eller andrespråk).

Eksempel, elev som er fritatt fra opplæring i norsk sidemål fordi eleven har vedtak om særskilt språkopplæring

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	3 tre	3 tre	S	V12	
--	NOR1212	Norsk sidemål	Fritatt	-----		V12	Fritatt fra opplæring
--	NOR1213	Norsk muntlig	3 tre	-----	M	V12	

Forskrift til opplæringsloven § 1-11.

7.3 Fritak for opplæring i kroppsøving praktisk del for elever

Rektor kan etter søknad innvilge fritak fra opplæring i den praktiske del av faget kroppsøving når legeerklæring dokumenterer at opplæringen er til skade for eleven. De som har fått innvilget slikt fritak for opplæring i praktisk del, skal likevel ha vurdering med karakter i teoretisk del. Dere fører karakter for teoretisk del med vanlig fagkode for faget og fører FAM14 "Gjelder teoretisk del".

Eksempel elev som er fritatt for opplæring i praktisk del (dere fører på samme måten elever som er fritatt fra vurdering i praktisk del iht punkt 7.4 og voksne iht punkt 7.5):

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
168	KRO1003	Kroppsøving	5 fem	-----		V12	Gjelder teoretisk del

Forskrift til opplæringsloven § 1-12 annet ledd.

7.4 Fritak fra vurdering med karakter i sidemål og praktisk del av kroppsøving for elever

Noen elever kan av bestemte grunner få vedtak om fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål. I slike tilfeller fører dere "Deltatt" i rubrikk for standpunktkarakter for elever (for privatister se nedenfor). I tillegg fører dere FAM02 "Fritatt fra vurd. med kar.". I rubrikken år fører dere det året faget naturlig skulle vært avsluttet.

Elever som har så stor individuell tilrettelegging i praktisk del av faget kroppsøving at de ikke kan vurderes i praktisk del, skal likevel ha vurdering med karakter i teoretisk del. Dere fører karakter fra teoretisk del med vanlig fagkode for faget og fører FAM14 "Gjelder teoretisk del".

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-22 og 3-23.

Eksempel kroppsøving: Se punkt 7.3

Eksempel: Elev som er fritatt fra vurdering med karakter (gjelder også voksne deltakere i opplæring særskilt organisert for dem, jf. punkt 7.5)

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	5 fem	5 fem	S	V12	
--	NOR1212	Norsk sidemål, skriftlig	Deltatt	-----		V12	Fritatt fra vurd. med kar.
--	NOR1213	Norsk muntlig	5 fem	-----		V12	

7.5 Fritak for privatister og voksne

Fylkeskommunen kan etter søknad gi privatister og voksne deltakere i opplæring særskilt organisert for dem, fritak fra fag som inngår i et utdanningsprogram eller programområde, dersom vedkommende tidligere har bestått et fag som er likeverdig eller mer omfattende (uavhengig av tid og sted). Dere fører i slike tilfeller "Fritatt" i rubrikken for eksamenskarakter og dere fører FAM43 "Fritatt fra fag". Dere fyller ikke ut eksamensformen (tom). Vi viser til omtalen av overgangsordninger der det framgår i hvilke tilfeller dere kan føre faget med karakter istedenfor "Fritatt". Vi viser også til omtale av kryssløp og omvalg i punkt 9.3.

Deltakere i opplæring særskilt organisert for voksne kan få fritak i skriftlig sidemål på samme måten som elever og dere fører på samme måten. For privatister som blir fritatt fra vurdering i skriftlig sidemål, fører dere "Fritatt" i rubrikken for eksamenskarakter og FAM02. I rubrikken år fører dere samme år som de andre norskkodene.

Privatister og voksne som følger opplæring særskilt organisert for dem, er fritatt fra den praktiske delen av kroppsøvfaget. Dette fører dere på samme måten som for elever.

Privatister og voksne som følger opplæring særskilt organisert for dem, er fritatt fra kravet om fellesfag for å få vitnemål som gir yrkeskompetanse (i skole). Betingelsen er at de har minst fem års allsidig yrkespraksis, ev. inkludert opplæring i faget. Når dere kan gi slikt fritak, fører dere "fritatt" i rubrikken for eksamenskarakter og FAM43 "Fritatt fra fag". Dere skal ikke fylle ut eksamensform (tom).

Eksempel på fritak for voksne deltakere og privatister i praktisk del av kroppsøving se eksempel punkt 7.3

Eksempel på fritak for voksne deltakere i sidemål se eksempel punkt 7.4

Eksempel: Privatist som er fritatt fra vurdering i norsk sidemål :

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag							
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	-----	4 fire	S	V12	
--	NOR1212	Norsk sidemål, skriftlig	-----	Fritatt		V12	Fritatt fra vurd. med kar.
--	NOR1213	Norsk muntlig	-----	4 fire	M	V12	

7.6 Fritak på Vg1/Vg2 i studieforbereidende utdanningsprogram – opplæring utland

Rektor kan godkjenne utdanning fra utlandet tilsvarende Vg1 og/eller Vg2 i studieforbereidende utdanningsprogram etter nærmere regler.

Fellesfag som kreves for generell studiekompetanse fører dere enkeltvis på vitnemålet/kompetansebeviset. Det samme gjør dere for programfag som inngår som krav til fagsammensetning innen aktuelt programområde. I disse fagene fører dere "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter og FAM15 "Bestått fag utland".

Andre fellesfag som inngår som krav til fagsammensetning innen aktuelt programområde, fører dere enkeltvis på dokumentasjonen med "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter. I disse fagene fører dere FAM24 "Bestått Vg1 utland" eller FAM25 "Bestått Vg2 utland".

De resterende fagene fra utlandet fører dere samlet på Vg1 og/eller Vg2 som uspesifisert programfag, kode UPF9xxx. Omfanget setter dere lokalt ut fra differansen mellom totalt årstimetall på Vg1 og/eller Vg2 og fagene det er ført separat fritak for. Dere fører "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter og FAM24 "Bestått Vg1 utland" eller FAM25 "Bestått Vg2 utland".

I rubrikken år fører dere i alle disse tilfellene det året opplæringen ble fullført i utlandet.

For fag som inngår i kravet til generell studiekompetanse, må eleven dokumentere bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i fagene. Dersom dette ikke er oppfylt, må disse fagene tas som elev eller privatist i Norge før dere kan skrive ut vitnemål.

Forskrift til opplæringsloven § 1-12. Rundskriv Udir-01-2011 punkt 3.2.2.9.

7.7 Fritak på grunn av fag tatt fra videregående opplæring på ungdomstrinnet

Elever som har tatt fag fra videregående opplæring mens de var elever på ungdomstrinnet, vil kunne få fritak fra opplæring i faget når de er tatt inn i videregående opplæring. Faget føres da med karakter på vitnemålet/kompetansebeviset med FAM34 "Fag tatt u.tr. § 1-14". I rubrikken år fører dere det året faget ble tatt. Elevene beholder retten til førstegangsvitnemål, dersom vilkårene for øvrig er oppfylt.

Forskrift til opplæringsloven § 1-14.

8 Fravær

8.1 Førings av fravær

I videregående opplæring skal dere føre alt fravær for elever på vitnemålet/kompetansebeviset. Fraværet skal føres i dager og timer. Enkelttimene regnes ev. om til 60 minutters enheter. Enkelttimer skal ikke konverteres til dager.

Dere fører fravær dersom minst ett av fagene er tatt som elev. Det gjelder også elever som tar lærefag i skole istedenfor bedrift og lærlinger som tar enkeltfag i skole. Rektor avgjør om fravær for deltidselever, skal føres i dager og timer eller bare i timer.

Eleven kan kreve at dere fører årsaken til fraværet på et vedlegg til vitnemålet/kompetansebeviset. Det vil da være eleven som har ansvaret for å dokumentere årsaken til fraværet og kreve at dere fører dette som vedlegg. Dere må da føre VMM16 "Årsak til fravær dokumentert i vedlegg".

Forskrift til opplæringsloven § 3-47 og rundskriv Udir-01-2010 med utfyllende merknader til § 3-47. Rundskriv Udir-01-2011 pkt. 1.1 (vedlegg 1).

8.2 Fratrekk av fravær

For inntil sammenlagt 10 dager i et opplæringsår kan en elev kreve at fravær ikke blir ført på vitnemålet eller kompetansebeviset dersom det kan dokumenteres at fraværet skyldes helse- og velferdsgrunner, arbeid som tillitsvalgt, politisk arbeid, hjelpearbeid, lovpålagt oppmøte eller representasjon i arrangement på nasjonalt og internasjonalt nivå. For at fravær som skyldes helsegrunner ikke skal føres på vitnemålet eller kompetansebeviset må eleven legge fram en legeerklæring. Når det gjelder fravær som skyldes helsemessige grunner, vil det kun være fravær med varighet utover tre dager som kan unntas fra føring på vitnemålet. Det innebærer at det bare er fravær fra og med den fjerde dagen som kan unntas i disse tilfellene. Elever som er kronisk syke eller funksjonshemmede er unntatt fra denne regelen. Dersom de har en dokumentert risiko for fravær, kan fravær fra første dag kreves ikke ført på vitnemålet eller kompetansebeviset. Med dokumentert risiko for fravær menes at eleven legger fram en legeerklæring hvor dette fremgår.

For fravær før 1.8.2009 er det forskriften som gjaldt da som angir godkjente fraværsgrunner og vilkår.

Antall dager som ikke kan føres på vitnemålet/kompetansebeviset:

- inntil 14 skoledager per opplæringsår for fravær før 31.07.2010
- inntil 10 skoledager per opplæringsår for fravær fra og med 01.08.2010

I Utdanningsdirektoratets brev av 10.11.2009 er det gjort noen presiseringer om hvordan dere skal føre fravær på vitnemål og kompetansebevis ved sykdom. Disse presiseringene gjelder bare for fravær fra 01.08.2009 til 31.07.2010.

Forskrift til opplæringsloven § 3-47. Brev fra Utdanningsdirektoratet av 10.11.2009:

<http://www.udir.no/Regelverk/Tolkning-av-regelverket/Vitnemal/Foring-av-fravar-pa-vitnemal-og-kompetansebevis-ved-sykdom/>

9 Yrkesfaglige utdanningsprogram

9.1 Fullført og bestått læretid og vitnemål

Fullført og bestått fagopplæring gir rett til vitnemål. Dette forutsetter både at læretid er fullført og at fag-/svenneprøve er bestått. Dato for når dette er oppfylt, angir dere som egen vitnemålsmerknad, VMM31 "Bestått fagopplæring <dd.mm.åååå>".

9.2 Unntak fra kravet om bestått i alle fag for å få vitnemål

Elever og lærlinger i yrkesfaglige utdanningsprogram som har fullført, men ikke bestått inntil to av fellesfagene, kan likevel på visse vilkår få vitnemål som gir yrkeskompetanse. Når rektor har vurdert og godkjent at vilkårene er til stede, fører dere for aktuelle fag FAM37 "Unntak § 3-44 forskr. oppl.". Dere kan bare føre fagmerknaden i merknadsrubrikken i inntil to fellesfag som har karakteren 1 (en). Dette gjelder ikke for fag med IV i karakterrubrikken.

Forskrift til opplæringsloven § 3-44.

9.3 Kryssløp og omvalg - halvårsvurdering og sluttvurdering

Vg1 blir "høyeste nivå" for opplæringen i fremmedspråk fellesfag for elever som iht. tilbudsstrukturen går kryssløp fra Vg1 studieforberedende utdanningsprogram til Vg2 yrkesfaglige programområder. Dette fører dere på dokumentasjonen med språkets fagkode,

omfang for Vg1, stiplet linje i rubrikken for standpunkt- og eksamenskarakter og FAM12 "Karakter føres ikke". Det samme gjelder for "Treningslære 1" på Vg1 ved kryssløp fra idrettsfag Vg1 til IKT-servicefag. Eleven må ha hatt en halvårsvurdering med karakter for at dere kan føre på denne måten. Det er ikke et krav om at dette må være en bestått karakter, men elever med IV kan ikke få ført faget med FAM12. I rubrikken år skal det stå det året opplæringen i faget ble avsluttet.

Elever fra studieforberevende utdanningsprogram har avsluttet norsk og engelsk på Vg1 når de tar kryssløp til Vg2 yrkesfag. Dere skal ved slike kryssløp føre fagene med fagkoder og standpunktkarakter fra Vg1 studieforberevende utdanningsprogram. Det samme vil gjelde elever som tar omvalg fra studieforberevende til et yrkesfaglig løp og som får fritak fra fellesfagene som er avsluttet i studieforberevende løp.

9.4 Prosjekt til fordypning

Prosjekt til fordypning fører dere på samme måte som andre fag: omfang, gitte fagkoder og standpunktkarakter. Dere fører i tillegg på kompetansebevis FAM03 "Jf. vedlegg". Vedlegget skal inneholde den lokale læreplanen i prosjekt til fordypning. I tillegg skal dere legge ved en dokumentasjon av arbeid eleven har utført underveis i opplæringen. Denne dokumentasjonen av arbeid må ikke skrives ut på blankett for kompetansebevis, men må merkes på samme måten som for dokumentasjon fra andre instanser, se omtale av vedlegg til kompetansebevis og vitnemål. Når en lærekontrakt blir inngått, skal vedleggene kunne vises frem. Dere skal ikke føre slik fagmerkning og ha slike vedlegg når dere fører vitnemål.

Når prosjekt til fordypning er brukt til å ta relevante fellesfag fra Vg3 påbygging til generell studiekompetanse, fellesfag i fremmedspråk eller programfag fra studieforberevende utdanningsprogram, fører dere disse fagene med ordinære fagkoder og fagtyper for det enkelte faget. Det samme gjelder dersom det er tatt hele programfag (enkeltfag) fra Vg3 i skole fra yrkesfaglige utdanningsprogram. Fellesfag og programfag fra studieforberevende utdanningsprogram skal ha standpunktvurdering på det nivå læreplanen i faget angir.

Dere skal føre "Fritatt" i rubrikken for eksamenskarakter og FAM03 "Jf. vedlegg" for privatister som oppfyller kravene til prosjekt til fordypning ved å dokumentere praksis i et relevant yrkesfag. I rubrikken år fører dere det året praksisen ble godkjent av fylkeskommunen. Vedlegget skal gi opplysninger om hvilket yrkesfag det gjelder og hvilket omfang praksisen har hatt. Dere skal benytte samme fagkoder for privatister som for elever i prosjekt til fordypning.

Dersom en elev har tatt to forskjellige programområder på samme nivå, f.eks. to Vg1 på grunn av omvalg, vil eleven ha dobbelt opp med faget prosjekt til fordypning, knyttet til hvert sitt programområde. På vitnemålet fører dere prosjekt til fordypning på ordinær måte for det programområdet som inngår i et treårig (ev fireårig) opplæringsløp. For prosjekt til fordypning som tilhører det andre programområdet fører dere FAM42 "Gjelder <Programområdekode>" og fagkode PFO4190 dersom dette gjelder Vg1, eller fagkode PFO4290 dersom det gjelder Vg2. Dere kan ikke benytte FAM03 "Jf. vedlegg". Dere setter riktig omfang lokalt. På vitnemål skal dere føre VMM32, jf. omtale under om fag utover minstekravet punkt 4.2.

Prosjekt til fordypning ført med PFO4190 eller PFO4290 vil ikke bli regnet med i kravet til omfang i prosjekt til fordypning for de programområdene som inngår i kravene til et treårig (ev fireårig) opplæringsløp.

Forskrift om prosjekt til fordypning.

9.5 Opplæring i programfag i bedrift som ordinært gis i skole

Der lærekontrakten fastsetter at det er bedriften som gir opplæring i programfagene som for Vg1, Vg2 og eventuelt Vg3 ordinært gis i skole, skal dere ikke føre standpunktkarakter i programfagene. Lærlingen skal i stedet opp til en sentralt gitt skriftlig prøve (eksamen) som sensureres lokalt. Bestått eksamen fører dere på vitnemålet/kompetansebeviset med fastsatt fagkode. Når eksamen er bestått, fører dere programfagene for Vg1, Vg2 og ev. Vg3 i skole med omfang, fagkode og med "Fritatt" i karakterrubrikken for standpunktkarakter (ordinær tverrfaglig eksamen på Vg2 fører dere ikke). For hvert av disse programfagene fører dere FAM38 "Jf. § 3-54 forskr. oppl."

Elevene er fritatt fra fagene kroppsøving og prosjekt til fordypning. For kroppsøving fører dere "Fritatt" i karakterrubrikken for standpunktkarakter og FAM01 "Fritatt fra opplæring". Fritak i prosjekt til fordypning fører dere på samme måte som programfagene.

I rubrikken år fører dere i alle disse tilfellene det året som den sentralt gitte eksamenen ble avlagt.

Lærlinger som ikke består skriftlig eksamen, har rett til å få utstedt kompetansebevis når de har fullført opplæring i bedrift. Dere kan i slike tilfeller føre fritak fra kroppsøving og prosjekt til fordypning som beskrevet ovenfor. I rubrikken år fører dere det året eksamenen ble avlagt i disse fagene. Dere kan bare føre fritak fra programfag når skriftlig eksamen er bestått. Dersom eksamen ikke er bestått, skal dere i stedet føre på kompetansebeviset VMM14 "Opplæring i programfag inngår i lærekontrakten/opplæringskontrakten". Etter reglene vil lærlingen i slike tilfeller heller ikke ha avlagt fag- eller svenneprøven. Dere skal da også føre VMM29 i samsvar med retningslinjene for føring av "dokumentasjon av læretid som ikke er fullført" punkt 9.9.

Forskrift til opplæringsloven § 3-54. Rundskriv Udir 1-2011.

9.6 Tekniske allmennfag (TAF)

Enkelte fylkeskommuner tilbyr et opplæringsløp i "tekniske allmennfag (TAF)" som både gir generell studiekompetanse og yrkeskompetanse på fire år. Vitnemålet for slike løp skal angi begge disse kompetansene.

Fellesfag og programfag som er tatt ut over ordinær fag- og timefordeling, fører dere som angitt under fag ut over minstekravet i punkt 4.2. I tillegg fører dere vitnemålsmerknad VMM28: "Den fireårige opplæringen er gjennomført i nært samarbeid mellom skole og bedrift etter modell for "tekniske allmennfag" (TAF), jf vedlegg."

Dere må i tillegg søke om dispensasjon dersom eleven mangler kroppsøving og føre dette med VMM 17-19. Utdanningsdirektoratet vil forlenge dispensasjonsordningen i TAF for kroppsøvingsfaget inntil nye retningslinjer for TAF er fastsatt.

9.7 Praksiskandidater

Praksiskandidater trenger ikke å ha bestått fellesfagene for å få fag- eller svennebrev. Praksiskandidater som har bestått fagprøven og obligatorisk eksamen, får i tillegg til fag- eller svennebrev et kompetansebevis som dokumenterer dette. Dere fører det programområdet for opplæring i bedrift som fag-/svenneprøven og eksamenene gjelder. Noen praksiskandidater må også ta en eksamen som dekker programfagene på Vg1 og Vg2 (gjelder "avviksfag"). I slike tilfeller fører dere også de programområdene en slik eksamen dekker.

Praksiskandidater kan få vitnemål dersom de i tillegg har bestått fellesfagene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Når vilkårene for å få vitnemål er oppfylt, fører dere programfagene for Vg1, Vg2 og ev Vg3 i skole med omfang, fagkode og med "Fritatt" i karakterrubrikken for standpunktkarakter. For hvert av disse programfagene fører dere FAM40 "Jf. oppl. § 3-5 forskr. § 3-55". I rubrikken år fører dere det året den obligatoriske eksamenen er bestått. Dere fører ikke ordinær tverrfaglig eksamen på Vg2, praksiskandidaten skal i stedet opp til en skriftlig sentralt gitt eksamen. Praksiskandidater har relevant praksis i lærefaget og vil derfor oppfylle kriteriene for å få fritak fra prosjekt til fordypning som privatist. Se omtale under prosjekt til fordypning punkt 9.4 om hvordan dere skal føre dette.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-42 og 3-55.

9.8 Kompetanseprøve for lærekandidater

De som avslutter opplæringen som lærekandidat, får ikke vitnemål, men kompetansebevis. På kompetansebeviset fører dere kompetanseprøve for lærekandidater med samme fagkode som for fag-/svenneprøve i det lærefaget opplæringskontrakten dekker. Dere fører karakterer som for fag-/svenneprøve og FAM31 "Kompetanseprøve". Dere fører VMM23 "Se vedlegg" og i vedlegget fører dere opplæringsmålene som er fastsatt for lærekandidaten. Dere kan ikke føre FAM31 på vitnemål.

Forskrift til opplæringsloven § 3-49.

9.9 Dokumentasjon av læretid som ikke er fullført

Dersom lærekontrakten blir hevet fører dere på kompetansebeviset VMM29 "Lærlingen/Lærekandidaten har i [åååå] gjennomført [antall] måneder av en fastsatt kontraktstid på [antall] måneder i [navn faget]". Vitnemålsmerknaden viser hvor mye av læretiden som er fullført. På kompetansebeviset fører dere programområdekode på ordinær måte for det programområdet lærekontrakten gjelder.

Dere fører på samme måte når læretiden er utløpt uten at lærlingen går opp til fag-/svenneprøve. Gjennomført antall måneder og antall måneder fastsatt kontraktstid blir i slike tilfeller lik.

Når en lærekontrakt blir hevet, skal lærebedriften skrive ut en attest for den delen av kontraktstiden som er gjennomført.

Opplæringsloven § 4-6.

10 Minoritetsspråklige

10.1 Tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter

Elever fra språklige minoriteter kan etter fastsatte vilkår bli tatt inn til et tilrettelagt treårig løp i studieforberedende utdanningsprogram. Disse elevene kan få inntil 280 årstimer til styrket opplæring i norsk og engelsk. Slik opplæring fører dere under fellesfag som NOR3001 Norsk Vg1, NOR3002 Norsk Vg2, NOR3003 Norsk Vg3, ENG3001 Engelsk Vg1, ENG3002 Engelsk Vg2 og ENG3003 Engelsk Vg3. Dere fører "Deltatt" i karakterrubrikken for standpunktkarakter, og FAM19 "Utv. omf. i norsk" eller FAM26 "Utv. omf. i eng.". Dere fastsetter omfanget lokalt og fører dette for hvert årstrinn som årstimer i 60-minutters enheter. Disse timene kommer i stedet for inntil 280 årstimer som eleven i den ordinære fag- og timefordelingen skal bruke til valg av programfag fra studieforberedende utdanningsprogram.

Rundskriv Udir 1-2011 pkt. 3.2.2.8.

10.2 Elever med rett til særskilt språkopplæring

Elevene kan få opplæring etter læreplanen i grunnleggende norsk og/eller etter læreplanen i morsmål for språklige minoriteter når skolen har fattet vedtak om særskilt språkopplæring. Når eleven har fått tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen, skal eleven ha opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. Skolen kan bare gi vurdering med karakter i norskfaget etter den ordinære læreplanen i norsk.

Dersom eleven ikke har gått over til ordinær læreplan i norsk ved avsluttet opplæring, skal dere likevel føre koden for det ordinære norskfaget. Eleven kan da ikke få vitnemål, men får kompetansebevis. I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere "IV" og FAM41 "Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål >". I fagmerkningen angir dere via koden etter hvilken læreplan den særskilte språkopplæringen er gitt og på hvilket språknivå i læreplanen eleven avsluttet opplæringen. I rubrikken år fører dere det året opplæringen var avsluttet.

Opplæringsloven § 3-12.

10.3 Skriftlig eksamen i norsk som andrespråk for minoritetsspråklige

Minoritetsspråklige elever kunne i 2010 gå opp til skriftlig eksamen i norsk som andrespråk, jf. kunngjøring på udir.no 22.01.2010.

I 2011 er ordningen videreført etter nærmere bestemte vilkår og vil også gjelde i 2012 og fram til ny ordning er fastsatt. Det er informert om ordningen i et eget brev fra Utdanningsdirektoratet datert 08.12.2010.

<http://www.udir.no/Vurdering/Eksamen-videregaende/Endringer-og-overgangsordninger/Overgangsordninger/Overgangsordningen-i-norsk-som-andresprak/>

Eksamenen fører dere på egen linje på vitnemålet. Dere benytter fagkode NOR1049 både for elever og privatister når eksamen er på Vg3 (står sammen med standpunktvurdering i NOR1211/NOR1231 for elever – står alene for privatister). Fagkode NOR1045 benytter dere for eksamen i yrkesfaglige utdanningsprogram (står sammen med standpunktvurdering i fagkode NOR1206 for elever – står alene for privatister).

Dere fører VMM25: "Skriftlig eksamen i norsk hovedmål erstattes av eksamen i norsk som andrespråk NOR1049 (el NOR1045) iht. skriv fra Utdanningsdirektoratet".

For elever skal dere føre omfang i norskfaget sammen med koden for skriftlig standpunktkarakter. Elever skal derfor ikke ha omfang ført sammen med eksamenskoden NOR1049 og NOR1045. Men for privatister som er omfattet av ordningen, skal dere føre omfang i norskfaget sammen med NOR1049 eller NOR1045.

Denne ordningen gjelder bare for skriftlig eksamen i norsk som andrespråk. Alle som blir trukket ut /melder seg opp i eksamen i norsk muntlig, må opp til eksamen etter ordinær læreplan i norsk og dere benytter ordinære koder for norsk muntlig.

11 Individuell opplæringsplan

11.1 Generelle retningslinjer

Elever med enkeltvedtak om spesialundervisning skal ha individuell opplæringsplan. Det skal for alle grupper elever med individuell opplæringsplan gå frem av vitnemålet eller

kompetansebeviset hvilket utdanningsprogram/programområde eleven er tatt inn til, hvilke fag eleven får opplæring i og hvor mange år eleven har fått opplæring. Fag som eleven har fått opplæring i, skal dere føre med fagkode og sluttvurdering.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-3 og 3-42.

11.2 Ikke fritak fra vurdering

Dere kan ikke gi elever med individuell opplæringsplan i et fag fritak fra vurdering med karakter. Grunnlaget for å sette karakter er vurdering i forhold til de samlede kompetansemålene fastsatt i læreplanen i Kunnskapsløftet for det enkelte fag. Når eleven får karakter i faget, skal dere ikke føre på vitnemålet eller kompetansebeviset at eleven har hatt individuell opplæringsplan.

Opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5 og forskrift til opplæringsloven §§ 3-3, 3-17 og 3-20.

11.3 Ikke vurderingsgrunnlag (IV) - kompetansebevis

Dersom opplæringen avviker fra ordinær opplæring/kompetansemål i ett fag slik at læreren ikke har grunnlag for å gi vurdering med karakter, skal dere føre "IV" i standpunkt-karakterrubrikken. I tillegg fører dere FAM05 "Individuell opplæringsplan". I rubrikken år fører dere det året opplæring var avsluttet. Eleven vil i slike tilfeller ikke oppfylle vilkårene for å få utstedt vitnemål, men vil få et kompetansebevis.

På kompetansebeviset skal dere i slike tilfeller føre tre vitnemålsmerknader:

VMM27: "Der elevens individuelle opplæringsplan ikke gir grunnlag for standpunkt-karakter etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet, er dette markert med IV (ikke vurderingsgrunnlag) i standpunkt-karakterrubrikken."

VMM26: "Eleven har enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1, og avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet i ett eller flere fag."

VMM23: " Se vedlegg."

På vedlegget til kompetansebeviset skal dere føre hvilken opplæring eleven har fått, og hvilke av de individuelle målene i opplæringsplanen som er nådd.

Orden og adferd fører dere med ordinær karaktervurdering. Fravær fører dere på vanlig måte for 1., 2. og 3. år. Dersom eleven har hatt utvidet opplæringstid, skal dere også føre fravær separat for 4. år og/eventuelt 5. år.

Når eleven bare har fått opplæring etter en individuell opplæringsplan i alle eller de fleste fag, og opplæringen i fagene har store avvik fra ordinære læreplaner, kan dere føre opplæringen med egne fagkoder samlet for hvert år i opplæringen. Fagnavnet angir at opplæringen har vært gitt etter en individuell opplæringsplan og angir hvilket år opplæringen er gitt. Omfanget setter dere lokalt. Fagkodene som dere skal benytte, er følgende:

IOP1000	Indiv. opplæringsplan 1. år
IOP2000	Indiv. opplæringsplan 2. år
IOP3000	Indiv. opplæringsplan 3. år
IOP4000	Indiv. opplæringsplan 4. år
IOP5000	Indiv. opplæringsplan 5. år

Det skal alltid føre "IV" (ikke vurderingsgrunnlag) i standpunkt-karakterrubrikken når dere benytter disse fagkodene, men dere skal ikke føre noe i merknadsrubrikken (ikke FAM05). I rubrikken år fører dere det året opplæringen koden representerer var avsluttet. Dersom den

individuelle opplæringsplanen for alle årene i opplæringen ikke bygger på mål fra Vg2 eller Vg3, føre dere bare utdanningsprogrammet/programområdet eleven er tatt inn til på Vg1. For øvrig bruker dere vitnemålsmerknader og vedlegg som angitt ovenfor.

Opplæringsloven § 5-1 og forskrift til opplæringsloven § 3-46.

12 Dispensasjoner og forsøk innvilget av Utdanningsdirektoratet

12.1 Dispensasjoner

Utdanningsdirektoratet kan gi dispensasjon fra reglene i kap. 3, 4, 6 og 24 i forskrift til opplæringsloven. Når slik dispensasjon fra Utdanningsdirektoratet har betydning for føringen av vitnemål/kompetansebevis, skal dere føre VMM17 – 19 <dispensasjonsvedtak – tekst>. Det vil gå frem av dispensasjonsvedtaket hvilken tekst som skal føres på vitnemålet. Teksten skal inneholde dato og saksnr. (Dersom dette ikke står i teksten fra direktoratet, må dere føre på vitnemålsmerknaden saksnummer og dato i samsvar med saknr. og dato på Utdanningsdirektoratets brev). I tillegg skal dere føre FAM35 "Jf. dispensasjon" når dispensasjonen kan knyttes til ett eller flere fag og det ikke fremgår av dette skrivet at dere skal bruke en annen fagmerknad. Vedtak om dispensasjon fra Utdanningsdirektoratet skal ligge ved vitnemålet. Dersom det ikke går frem av teksten som dere får i dispensasjonsvedtaket (VMM17-19) at vitnemålet skal ha slikt vedlegg, må dere i tillegg føre VMM23 "Se vedlegg".

Forskrift til opplæringsloven § 23-1.

12.2 Forsøk

Dersom elever deltar i forsøk som Utdanningsdirektoratet har innvilget, vil det fremgå av innvilgelsen om skolen kan gjøre avvik fra reglene i lov og forskrift. Når skolen gjør slike avvik, kan dette få betydning for føring av vitnemålet/kompetansebeviset. Dere fører da FAM32 "Forsøk, jf. oppl. § 1-4" for det/de fagene hvor dere må avvike fra vanlige retningslinjer for føring. Dere skal også føre VMM23 "Se vedlegg" og legge ved en kopi av Utdanningsdirektoratets brev der forsøket ble innvilget.

Opplæringsloven § 1-4.

13 Overgangsordninger

13.1 Grunnlaget for å kunne godkjenne opplæring fra andre ordninger i Kunnskapsløftet

Rektor kan gi fritak fra fag dersom eleven har bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i faget. Det er i forskrift til opplæringsloven gitt særskilt fullmakt til Utdanningsdirektoratet å utarbeide overgangsordninger fra Reform 94 til Kunnskapsløftet.

Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet har utarbeidet lister som viser hvilke felles allmenne fag fra Reform 94 som er likeverdig med fellesfag i Kunnskapsløftet. Det samme er gjort for studieretningsfag fra Reform 94 i forhold til programfag i de studieforberedende utdanningsprogrammene. Det er også utarbeidet en liste over hvilke grunnkurs i Reform 94 som gir grunnlag for Vg2 programområder i Kunnskapsløftet. Vi har delegert til skoleeier å fastsette hvilke VKI fra Reform 94 som gir inntak til Vg3 i Kunnskapsløftet. For fag som ikke står på listene utarbeidet av Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet, er det skoleeier ev. rektor som fastsetter hvilke fag fra Reform 94 som er likeverdig fag i Kunnskapsløftet. Nedenfor går vi gjennom hvordan dere skal føre opplæring fra Reform 94 i Kunnskapsløftet. Vi omtaler også hvordan dere skal føre

godkjenning av fag fra ordninger før Reform 94 og overgangsordninger i matematikk i Kunnskapsløftet.

Forskrift til opplæringsloven §§ 1-12, 24-9 og 24-11.

Brev fra Kunnskapsdepartementet av 19.09.2006 om valg av fag på Vg1:
http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/nyh/2006/0113/ddd/pdfv/290291-valg_av_fag_vgo_og_opptak_til_uh.pdf

Brev om overgangsordninger av 10.09.2007:
<http://www.udir.no/Lareplaner/Grep/Overgangsordninger/Overgangsordninger-fra-Reform-94-til-Kunnskapsloftet/>

13.2 Føringsprogramområder

I utgangspunktet skal dere føre programområder på dokumentasjon i Kunnskapsløftet med ordinære Kunnskapsløfttekoder. Men når eleven/privatisten har et grunnkurs og/eller VKI fra Reform 94 som er fullført og bestått før 01.08.2010, og som er godkjent tilsvarende et Vg1 og/eller Vg2 i Kunnskapsløftet, kan dere bruke programområdekodene:

- "R94GK1----" med tekst "Reform 94 – grunnkurs for Vg1"
- "R94VKI----" med tekst "Reform 94 – VKI for Vg2".

Rubrikken for utdanningsprogram fyller dere ikke ut. Denne måten å føre på kan dere benytte både for yrkesfaglige og studieforbereende utdanningsprogram.

Det er ikke mulig å forbedre karakterene på Vg1 og Vg2 etter 1.8.2010 når programområdet henviser til Reform 94 på denne måten. Dersom eleven/privatisten vil føre endringer i karakterer som inngår i grunnkurset og VKI fra Reform 94, må dere føre ordinære programområdekoder i Kunnskapsløftet og kravene til enkeltfag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet må være oppfylt. På dokumentasjon i Kunnskapsløftet må dere alltid føre Vg3 med ordinær programområdekode fra Kunnskapsløftet, men rektor kan gi fritak for enkeltfag i Kunnskapsløftet på bakgrunn av likeverdig eller høyere kompetanse fra Reform 94. Vi viser for øvrig til mulighetene beskrevet ellers under overgangsordninger.

Forskrift til opplæringsloven § 24-9, brev om overgangsordninger fra Utdanningsdirektoratet av 10.09.2007.

13.3 Føringsfag og karakter fra Reform 94 på dokumentasjon for Kunnskapsløftet

Generelle prinsipper

På dokumentasjon i Kunnskapsløftet kan det bare stå fagkoder og fagnavn som er gitt i Kunnskapsløftet. For å få dokumentasjon i Kunnskapsløftet, må minst ett fag på dokumentasjonen være tatt i Kunnskapsløftet.

Dere kan føre på dokumentasjon fra Kunnskapsløftet fag fra Reform 94 (R94) som kan godkjennes tilsvarende fag i Kunnskapsløftet. Dere fører med fagkode og fagbetegnelse i Kunnskapsløftet og med karakter fra R94. Dere fører FAM13 "Fag R94 <FAGKODE>" der dere angir hvilken fagkode faget hadde i R94. I rubrikken år skal dere alltid føre året faget ble vurdert i R94. Karakteren 0 fra R94 fører dere som karakteren 1 i Kunnskapsløftet.

Fag fra R94 som ikke er videreført i Kunnskapsløftet

Dere kan også føre fag fra R94 som ikke direkte er videreført i Kunnskapsløftet på dokumentasjon fra Kunnskapsløftet. Dere fører da faget som et uspesifisert programfag med godkjente koder i Kunnskapsløftet fastsatt av Utdanningsdirektoratet (UPF9xxx). Dere fører karakter fra R94 og FAM13 "Fag R94 <FAGKODE>".

Flere fag i R94 tilsvarer ett fag i Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan dere føre flere fag i R94 som tilsvarer ett fag i Kunnskapsløftet. Dere fører faget med ordinær kode og omfang i Kunnskapsløftet og med karakter og fagmerknad fra ett av fagene i R94 (valgfritt). Hvert av de resterende fagene i R94 fører dere som uspesifiserte programfag (UPF) i Kunnskapsløftet. Dere bruker UPF-koder uten omfang. Dere fører karakter fra R94 og FAM13 der dere angir fagkoden i R94.

Ett fag i R94 tilsvarer flere fag i Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan dere føre ett fag i R94 som tilsvarer flere fag i Kunnskapsløftet. Dere fører fagene med ordinære koder og omfang i Kunnskapsløftet. På ett av fagene i Kunnskapsløftet (valgfritt) fører dere karakteren for faget i R94 og FAM13 der dere angir fagkoden i R94. For de øvrige fagene i Kunnskapsløftet fører dere "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter og FAM13 med samme fagkode fra R94. Elever som vil forbedre karakteren i ett av disse fagene i Kunnskapsløftet, må likevel beholde karakteren fra R94 på et av de andre fagene inntil alle fagene har vurdering fra Kunnskapsløftet.

Ulik vurderingsordning i R94 og Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan dere føre et fag fra R94 som tilsvarer et fag i Kunnskapsløftet, men faget hadde i R94 en annen vurderingsordning enn den som gjelder for Kunnskapsløftet. Dersom dette gjelder eksamensform fyller dere ikke ut eksamensform for faget i Kunnskapsløftet, men fører likevel eksamenskarakter fra R94. Dersom dette gjelder standpunkt- eller eksamenskarakter, fører dere fritatt i den aktuelle karaktterubrikken forutsatt at vurderingen i R94 betydde at faget var bestått. Fag som ikke var bestått i R94, kan dere i slike tilfeller ikke føre i Kunnskapsløftet.

Orden og adferd

Orden og adferd (oppførsel) ble i R94 ført med en felles karakter. Når dere overfører karakteren til dokumentasjon i Kunnskapsløftet, fører dere den felles karakter fra R94 som standpunktkarakter både for orden og adferd.

Forskrift til opplæringsloven §§ 24-9 og 24-11.

13.4 Spesielt for yrkesfaglige utdanningsprogram

Gruppe av studieretningsfag i R94 som tilsvarer en gruppe av programfag i Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan en gruppe av studieretningsfag i R94 tilsvare en gruppe av programfag i Kunnskapsløftet, men oppdelingen av fagene er så forskjellig at ingen av føringsreglene ovenfor passer. Dette vil kunne være tilfelle i yrkesfaglige utdanningsprogram. Dere fører fagene med ordinære koder og omfang i Kunnskapsløftet, fritatt i rubrikken for standpunktkarakter og FAM01 "Fritatt fra opplæring". Fagene fra R94 fører dere som uspesifiserte programfag (UPF) i Kunnskapsløftet. Dere bruker UPF-koder uten omfang. Dere fører karakter fra R94 og FAM13 der dere angir fagkoden i R94. Dere kan bare gi slik godkjenning når fagene fra R94 er bestått og har tilsvarende omfang som fagene som blir godkjent i Kunnskapsløftet. Elever som vil forbedre karakteren ved å ta ett av disse fagene i Kunnskapsløftet, må likevel beholde alle karakterene fra R94 ført på UPF-kodene inntil alle fagene har vurdering fra Kunnskapsløftet.

Bestått grunnkurs og VKI i R94

Vi har beskrevet føringsregler for programområder når grunnkurs og VKI er bestått i R94 og dere kan føre dette med spesielle programområdekoder i Kunnskapsløftet. I slike tilfeller kan dere føre alle programfagene i yrkesfaglige utdanningsprogram som UPF-koder med omfang, uten å måtte føre de ordinære programfagkodene i Kunnskapsløftet. Dere kan også føre valgfag fra R94 som uspesifiserte programfag med omfang. Tverrfaglige eksamener fra R94 fører dere med kode for uspesifisert tverrfaglig eksamen (UPF9400 og UPF9500) og

med karakter i rubrikken for eksamenskarakter. Rubrikken for eksamensform fylles ikke ut (tom).

Når dere fører på denne måten, vil det ikke være mulig å forbedre karakterene på Vg1 og/eller Vg2. Denne ordningen gjelder ikke for VKII i R94/Vg3 i Kunnskapsløftet. For Vg3 må dere derfor benytte en av føringsreglene ovenfor.

Vg3 påbygging til generell studiekompetanse

Elever som er tatt inn til Vg3 påbygging til generell studiekompetanse i Kunnskapsløftet på bakgrunn av fullført og bestått yrkesfaglig grunnkurs og VKI fra R94, følger fastsatt fag- og timefordeling for Kunnskapsløftet. Vi viser for øvrig til hvordan dere skal føre bestått grunnkurs og VKI i R94 på dokumentasjon i Kunnskapsløftet.

Brev om overgangsordninger av 10.09.2007.

13.5 Spesielt for utdanningsprogram for studiespesialisering

Elever med bestått grunnkurs, VKI og/eller fag fra VKII i allmenne, økonomiske og administrative fag (AA) i R94, må oppfylle krav til fag- og timefordeling i Kunnskapsløftet dersom de skal fullføre i utdanningsprogram for studiespesialisering. Kravene til fordypning og timetall i Kunnskapsløftet må være oppfylt. Vi viser til Utdanningsdirektoratets brev med tabeller som viser hvilke fag fra R94 som er likeverdig med fag i Kunnskapsløftet. Fag fra R94 som dere har ført som uspesifiserte programfag, kan inngå i kravet til programfag fra studieforberedende utdanningsprogram (ikke i kravet til fordypning). Dere kan også føre valgfag fra R94 som uspesifiserte programfag.

Timetall med GK og VKI AA

Elever som velger å føre alle fag fra grunnkurs og VKI studieretning AAR94 i Kunnskapsløftet, vil få minimum 2663 årstimer i sum når Vg3 er tatt i Kunnskapsløftet. Dette fordi grunnkurs og VKI AA i R94 hadde 60 uketimer over to år.

Økonomi og informasjonsbehandling

Bestått økonomi og informasjonsbehandling fra grunnkurs allmenne, økonomiske og administrative fag kan godskrives som valgfritt programfag eller uspesifisert programfag på dokumentasjon i Kunnskapsløftet. Rektor eller den rektor bemyndiger fastsetter hvilket samfunnsfaglig eller økonomisk programfag økonomi og informasjonsbehandling skal erstatte dersom faget føres som valgfritt programfag. Faget kan da på vanlig måte inngå som del av fordypning.

Rundskriv Udir 1-2011 tabell 4 og 7.

Bedriftsøkonomi I

For elever/privatister som hadde bedriftsøkonomi 1 som fellesfag i stedet for geografi og eldre historie fra R94, og som fullfører Vg3 etter Kunnskapsløftet gjelder følgende:

- Geografi fører dere med omfang og fagkode i Kunnskapsløftet. Dere fører "Fritatt" i rubrikk for standpunktkarakter og FAM30 "Bestått VKI ØA R94".
- Historie fører dere med fagkode og akkumulert omfang etter Vg3. Merk at ev. eksamen etter Vg3 også for de med bedriftsøkonomi omfatter hele historiefaget.
- Faget AA6010 Bedriftsøkonomi I fra R94 fører dere som følgende valgfrie programfag: Entreprenørskap og bedriftsutvikling 2 (SAM 3029) eller økonomistyring (SAM3033). Disse inngår i fordypning på vanlig måte innen fagområdene.

Godskrivningen av hele historiefaget gjelder bare elever som fullfører nyere historie på Vg3 i Kunnskapsløftet. Elever med bedriftsøkonomi I som mangler eldre historie fra R94, får ikke godkjent nyere historie fra VKII i R94 tilsvarende kravet til historie i Kunnskapsløftet.

13.6 Spesielt for utdanningsprogram for idrettsfag og musikk, dans og drama

Elever med bestått grunnkurs, VKI og/eller fag fra VKII i studieretning for idrettsfag eller musikk, dans og drama i R94, må oppfylle alle kravene i Kunnskapsløftet dersom de skal få vitnemål i disse utdanningsprogrammene. Kravene til fellesfag, programfag og timetall i Kunnskapsløftet må være oppfylt. Vi viser til utarbeidede lister/tabeller som viser hvilke fag fra R94 som er likeverdig med fag i Kunnskapsløftet. Fag fra R94 som dere har ført som uspesifiserte programfag, kan inngå i kravet til programfag fra studieforberedende utdanningsprogram. Dere kan også føre valgfag fra R94 som uspesifiserte programfag.

I Kunnskapsløftet er det krav om fellesfaget geografi og utvidet omfang i fellesfaget historie og matematikk i disse utdanningsprogrammene. Dette er fag som må tas i Kunnskapsløftet dersom eleven ikke har faget eller riktig omfang i faget fra R94.

13.7 Dokumentasjon fra R94 og forbedringer av fagkarakter

Våren 2010 var siste anledning til å utstede vitnemål og kompetansebevis fra R94. Unntatt fra dette var dokumentasjon fra R94 for sentralt gitt eksamen for lærlinger på VKI-nivå (7000-serien) og for lærlinger og praksiskandidater i avviksfag på VKII-nivå (6000-serien) der siste anledning for å utstede dokumentasjon var våren 2011.

Dere kan utstede duplikat av eksisterende dokumentasjon fra R94.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet tabeller som viser hvilke fag i Kunnskapsløftet som kunne erstatte fag fra R94. Til og med våren 2010 kunne elever i samsvar med dette forbedre karakter på R94 dokumentasjon ved å ta faget i Kunnskapsløftet. Etter våren 2010 kan dere ikke føre slike forbedringer på vitnemål eller kompetansebevis fra R94, bare på dokumentasjon fra Kunnskapsløftet. Men slike forbedringer kan uten at dere utsteder vitnemål i Kunnskapsløftet, likevel få betydning for poengsum til høyere utdanning. Vi viser til Samordna opptak sitt regelverk for kombinasjon av kompetansebevis i Kunnskapsløftet og dokumentasjon fra Reform 94:

<http://www.samordnaopptak.no/info/aktuelt/reform94-kunnskapsloftet.html>

Forskrift til opplæringsloven §§ 24-6 og 24-7, brev om overgangsordninger fra Utdanningsdirektoratet av 10.09.2007: <http://www.udir.no/Lareplaner/Grep/Overgangsordninger/Overgangsordninger-fra-Reform-94-til-Kunnskapsloftet/>

13.8 Fag fra ordninger før Reform 94

Fag fra ordninger før R94 som er likeverdig med eller mer omfattende enn fellesfag eller programfag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet, kan dere føre på dokumentasjon i Kunnskapsløftet. Dere fører da fagets fagkode i Kunnskapsløftet og FAM16 "Bestått fag <åååå>". Dere kan føre faget med karakterer fra tidligere ordning når faget inngår i konverteringstabell utarbeidet av Samordna opptak. For øvrig fører dere "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter. I rubrikken for år fører dere året faget var bestått i ordningen før R94.

<http://www.samordnaopptak.no/info/poengberegning/forbedringer-av-fag/>

Fag fra ordninger før R94 uten tilsvarende fag i Kunnskapsløftet, kan dere føre som uspesifiserte programfag (koder UPF9xxx eller UPF9900, omfang fastsettes lokalt). Dere fører FAM16 og "Fritatt" i rubrikken for standpunktkarakter. Reglene i forhold til ett fag i R94 som erstattes med flere i Kunnskapsløftet eller omvendt kan dere også bruke for fag fra ordninger før R94.

For all dokumentasjon i Kunnskapsløftet som har FAM16, skal dere føre VMM23 "Se vedlegg". Som vedlegg skal dere legge ved den opprinnelige dokumentasjonen som ga grunnlag for at faget ble godkjent tilsvarende fag i Kunnskapsløftet.

13.9 Kombinasjon i Kunnskapsløftet av matematikk etter ny og gammel ordning

Elever som har gjennomført matematikk Vg1 i studieforbereende utdanningsprogram etter gammel ordning (ordning som gjaldt t.o.m. vår 2009) kan fullføre Vg2 matematikk som elev/privatist etter ny ordning. Elevene beholder standpunktkarakter fra Vg1 (på lik linje med de som i tidligere ordning tok R1 eller S1). Det har ikke betydning om eleven/privatisten fra før har fullført/bestått Vg2 etter gammel ordning.

Til og med våren 2012 er det mulig for privatister å forbedre eller ta førstegangs eksamen på Vg2 etter gammel ordning og få godskrevet både Vg1 og Vg2. Etter den tid må privatister som ikke har tatt Vg1 i faget som elev, ta privatisteksamen både på Vg1 og Vg2 etter ny ordning for å få godskrevet omfang for Vg1 og Vg2.

Gammel ordning (fra 2006 t.o.m. vår 2009 Vg1/ 2010 Vg2)
Vg1: Fagkoder MAT1002 el MAT1007
Vg2: Fagkoder MAT1003 el MAT1008 – omfattet hele faget

Ny ordning
Vg1: Fagkoder MAT1011 el MAT1013
Vg2: Fagkoder MAT1015 el MAT1017

Kodene for muntlig eksamen er ikke tatt med.

14 Hjemmelsgrunnlag og henvisninger

Dokumentasjonsordningene for elever, privatister, lærlinger, lærekandidater, praksiskandidater og voksne i videregående opplæring i Læreplanverket for Kunnskapsløftet er fastsatt i forskrift til opplæringsloven:

<http://lovdata.no/for/sf/kd/kd-20060623-0724.html>

Bestemmelsene om rett til dokumentasjon og utstedelse av ny dokumentasjon for videregående opplæring er gitt i forskrift til opplæringsloven §§ 3-1, 3-38, 3-39, 3-42 til 3-47.

For elever som har fått opplæring ved en privat videregående skole med rett til statstilskudd, gjelder forskrift til privatskoleloven. Det er fastsatt tilsvarende bestemmelser om dokumentasjon mv. i denne forskriften, se særlig kap. 3. Det blir ikke vist eksplisitt til disse bestemmelsene her, men de skal følge det samme regelverket. Lenke til forskrift til privatskoleloven:

<http://lovdata.no/for/sf/kd/kd-20060714-0932.html>

Tilsvarende krav til føring av dokumentasjon mv. gjelder også for voksne, jf. forskrift til opplæringsloven kap. 4, med mindre noe annet særskilt fremgår.

Skoleeier må påse at vitnemålsføringen skjer i samsvar med reglene i personopplysningsloven:

<http://lovdata.no/all/hl-20000414-031.html>

14.1 Kontroll av fagsammensetning

Informasjon om krav til fagsammensetning for Læreplanverket for Kunnskapsløftet, jf. forskrift til opplæringsloven § 1-3, er gitt i rundskriv fra Utdanningsdirektoratet; Udir 1-2011 vedlegg 1: <http://www.udir.no/Lareplaner/Fag-og-timefordeling/>

14.2 Generell studiekompetanse

Minstekravene til generell studiekompetanse og spesielle opptakskrav til høyere utdanning er fastsatt i forskrift nr. 173 om opptak til høyere utdanning av 31. januar 2007:
<http://lovdata.no/for/sf/kd/xd-20070131-0173.html>

14.3 Individuell vurdering

Reglene for individuell vurdering er hjemlet i forskrift til opplæringsloven:
<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060623-0724.html>

Se også Udir-1-2010 "Individuell vurdering i grunnskolen og videregående opplæring etter forskrift til opplæringsloven kapittel 3":

<http://www.udir.no/Regelverk/Rundskriv/20101/Udir-1-2010-Individuell-vurdering-i-grunnskolen-og-videregaende-opplaring/>

Bestemmelser om ikke bestått opplæring i R94 er gitt i forskrift til opplæringsloven § 24-6 og § 24-9.

14.4 Overgangsordninger fra R94 til Kunnskapsløftet

Det er sendt ut retningslinjer om overgangsordninger fra R94 til Kunnskapsløftet til fylkesmenn, fylkeskommuner og videregående skoler fra Kunnskapsdepartementet av 19.09.2006 for Vg1, og til fylkesmenn, fylkeskommuner og videregående skoler fra Utdanningsdirektoratet av 10.09.2007 for Vg2 og Vg3:
http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/nyh/2006/0113/ddd/pdfv/290291-valg_av_fag_vgo_og_opptak_til_uh.pdf

<http://www.udir.no/Lareplaner/Grep/Overgangsordninger/Overgangsordninger-fra-Reform-94-til-Kunnskapsloftet/>

Samordna opptaks regelverk for opptak til høyere utdanning når det gjelder å forbedre karakterer fra R94 ved å få utstedt kompetansebevis for enkeltfag i Kunnskapsløftet:

<http://www.samordnaopptak.no/info/aktuelt/reform94-kunnskapsloftet.html>

Henvendelser knyttet til innholdet i disse retningslinjene skal gå tjenestevei.

Med vennlig hilsen

Cathrine Børnes
avdelingsdirektør

Hilde Austad
seniorrådgiver

Kopi: Fylkesmennene